

Glas-in-betonvensters van Louis van Roode in de zijgevel van het postkantoor aan het Delftseplein, 1960
Foto: Regionaal Archief Dordrecht

IN DIT NUMMER:

Carolien Roelants

over de vluchtelingen crisis

4

Ferdinand van der Does

en de Ander

6

Pieter Dupon

“Steeds minder gymnasium”

10

EN VERDER:

Veenstra of Feenstra	2
Rector Kleurrijke school	3
Arman Avsaroglu Lid van bijzondere groep	9
Vers Beton Meerderheid van minderheden	14
Frank Peeters Beauty & Brains	15
Jan-Joost de Man In de geest van Vestdijk	16
Yvette Oosshot Migratie in oudheid	18
Paul Scheffer Geen pasklare oplossingen	19
Daan Bovenberg Punt achtervoetbalcarrière	20
Eppo van Veldhuizen Engel van het dorp	20

praefatio

Het Erasmiaans staat voor veelkleurigheid. Iedereen en ieders mening en talent zijn welkom. Dat is altijd zo geweest en moet vooral altijd zo blijven. Ik schrijf dit op het moment dat onze kleurrijke oud-leerling Ebru Umar kortstondig heeft vastgezet voor haar tweets. Ebru is een geboren provocateur en daar houden ze in Turkije niet van. De huidige tijd is er een van groeiende tegenstellingen en dat is bepaald onprettig. Je vraagt je altijd af waar het eindigt. Er zijn genoeg historische voorbeelden om hier enigszins ongerust over te zijn. Maar laten we dan des te meer bewijzen dat er ook plaatsen zijn waar afkomst, cultuur en welstand er niet toe doen.

Het is 7 jaar geleden dat de documentaire ‘De nieuwe elite’ werd gemaakt. Nog altijd zeer de

moeite waard om naar te kijken. Wat een prachtige beelden! Twee hoofdrolspelers zijn inmiddels volwassen studenten en leverden een bijdrage aan de Idus. Ook daar ging het over groeiende tegenstellingen en hoe deze te overbruggen. Hier lag het accent op de sterk groeiende migratiestromen en de gevolgen voor onze westerse samenlevingen. Prachtige bijdragen van de piepjonge classica Yvette Oosshot en de bekende hoogleraar en publicist Paul Scheffer.

Wij hebben als bestuur dan ook met enig historisch besef besloten ‘1968’, in 2018 vijftig jaar geleden het jaar van de grote illusies, tot het centrale thema van de reünie te benoemen. Ik zat toen in de tweede en wist niet wat mij overkwam. Gewend aan de traditio-nale kadaverdiscipline van rector Endenburg en

conrector Van der Velde, werden we in de aula verrast met films van studentenrellen in Parijs en Amsterdam. We bleken niet alleen linkse leraren te hebben, die in de Vietnam-demonstraties meeliepen, maar ook linkse leerlingen met opruiende teksten. Wij kleintjes begrepen er niets van, maar voelden wel dat er een andere wind woei in de school. We waren solidair met alles en iedereen en dat was goed.

Die tijd lijkt nu erg lang geleden en definitief voorbij. Overdreven solidariteit is vervangen door een overdreven hang naar tegenstellingen. Het is de slinger van de geschiedenis. Laten we ons met het thema ‘1968’ in ieder geval één dag koesteren in de romantische illusies van toen. Misschien helpt het onze tijd iets beter te begrijpen. Met het Erasmiaans als baken van verdraagzaamheid. Want dat

is de school verplicht aan zijn naamdrager.

Het leuke van 1968 is, dat je er van alles mee kunt doen. Films, debatten, een expositie, muziek: het was het jaar van de verbeelding. Het zou mooi zijn als de generatie van zestig de kist op zolder weer eens open maakt om daar een politieke Tolle Lege en het Rode Boekje broederlijk naast elkaar te zien liggen. En ook die foto’s met rare lange haren en vreemde brillen. Die prachtige lange rokken, kralenkettingen en exotische jassen. En natuurlijk die LP met de lijzige stem van Melanie. Prachtig om die wereld nog één keer terug te roepen. Er komt een speciale reünie-commissie om alles in goede banen te leiden. Dus dat komt goed. Ben erg benieuwd wat ik zelf nog heb.

_____ door **KLAAS TASELAAR**

De nieuwe elite, zeven jaar later

Afaf

Afaf is geboren in Marokko. Zeven jaar geleden werd ze gevolgd in de documentaire 'De nieuwe elite'. Ze deed eindexamen in 2010. Nu studeert ze geneeskunde "aan de overkant".

Afaf heeft een Marokkaanse moeder en een Nederlandse vader. Ze was moslim, is dat niet meer, al is haar worsteling met het geloof nog niet voorbij. Met haar moeder kan ze alleen nog over oppervlakkige zaken praten.

Afaf noemt zichzelf een type dat alles moet ervaren en zich pas daarna afvraagt of dat verstandig was. Ze bleek gevoelig voor de verleiding van feestjes, vriendjes en alcohol. "Op een gegeven moment ben ik het huis uitgegaan. Het hele geloof, dacht ik, veel plezier ermee. Nu ga ik kijken wat ik allemaal leuk vind".

Inmiddels bestaat haar hele leven uit geneeskunde. Op het Erasmus MC heeft ze vele buitenlandse medestudenten. Over gebrek aan kansen heeft ze niet te klagen: "Er is hier zelfs een professor die aan positieve discriminatie doet. Die heeft gezegd: ik heb liever allochtonen want die werken tien keer zo hard en hun resultaten zijn beter".

Van een ex-vriendje hoorde Afaf dat haar succes uitsluitend te danken was aan het feit dat ze op haar vijfde was geïmporteerd door een rijke witte man. Haar reactie: "Ik houd mijn kop dicht en blijf gewoon werken. Kop dicht en werken, werken, werken. Zo creëer ik kansen, want kansen liggen hier voor het grijpen".

Afaf is zich bewust van haar bevoorrechte positie. Bij gelegenheid wil ze naar Afrika om iets te doen voor mensen die het minder goed hebben getroffen. "Ik denk niet meer aan mezelf. Ik heb een intense drive om mensen te helpen, om iets goeds te doen".

Sara

Ook Sara behoorde tot 'De nieuwe elite'. Ze ging in 2013 van school en studeert nu rechten.

Daarnaast heeft ze met een vriendin een adviesbureau opgericht voor allochtonen met vragen op juridisch gebied. Haar ervaring was dat de traditionele kantoren veel hogere tarieven berekenden aan degenen die de Nederlandse taal niet machtig waren. Met een team van zeven medewerkers, die allen een andere taal spreken, probeert Sara deze mensen te helpen. Het bureau krijgt steeds meer werk, vooral ook door de inzet van social media.

Sara wil iedereen laten zien dat alles mogelijk is. "Er zijn altijd mensen die zeggen dat het niet kan, dat het niet past in onze samenleving. Afaf met haar korte haren en ik met mijn hoofddoekje, maar het kan allemaal. Hier heeft iedereen alle kansen. Als je ze niet grijpt is het je eigen schuld. Je begint allemaal op de

peuterschool. Daarna moet je het echt zelf doen".

De nieuwe elite, zeven jaar later, niet minder kleurrijk.

hoofredactie **LEEN BOM**

24e jaargang, nummer 1, juni 2016

Tolle Belege is een uitgave van Semper Floreat, de oud-leerlingenvereniging van het Erasmiaans Gymnasium en verschijnt twee keer per jaar.

Oplage: 1.500

Reacties/rectificaties/kopij: Leentfaar@erasmiaans.nl

Redactie Tolle belege:

Ivan Baas
Leen Bom, hoofdredacteur
Leontien Frenkel
Anouk Riehl
Klaas Taselaar
Anneloes van der Woude

Bestuur Semper Floreat:

Victor de Jonge, *quaestor*
Nelleke Kruijs Voorberge, *assessor*
Sander van Reedt Dortland, *abactis*
Klaas Taselaar, *praeses*

Ontwerp en vormgeving

TradeMARC design&layout
www.trademarcdesign.nl

Correspondentieadres:

Tolle belege
t.a.v. Ineke Leentfaar
p/a Wytemaweg 25
3015 CN Rotterdam

Bankrekeningnummer:

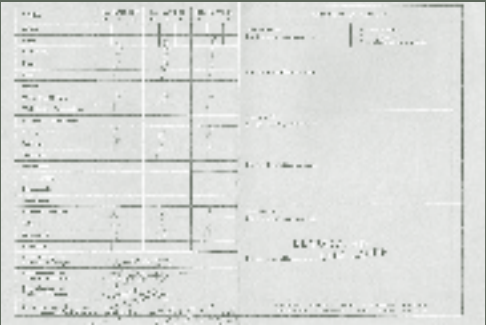
NL13INGB0002150276
t.n.v. Semper Floreat
De contributie bedraagt
€ 15 per jaar of
€ 10 voor studenten (max. 5 jaar)

Veenstra

In de vorige Tolle belege stond een mooi verhaal van Eppo van Veldhuizen over oud-leraar Feenstra. Feenstra had Veenstra moeten zijn, herinnerden zich ten minste drie oud-leerlingen.

Theo van der Burg reageerde als eerste op het verhaal en stuurde een kopie van zijn (voortreffelijke) rapport van de eerste klas als bewijsstuk mee.

Deze feenstra, ik heb hem nog nét meegemaakt, heette in werkelijkheid veenstra. in 1959 was hij niet alleen leraar frans maar ook conrector. Samen met dat van rector j.m. hoek staat zijn stem-pel op mijn rapport van de 1e klas: h. veenstra.

Rinus Vlugter richtte zich via Tolle belege tot de schrijver:

Beste Eppo, Ik denk te weten, waar jij je cv-installatie laat servicen..... Juist....., bij Feenstra. Dat moet je namelijk op het verkeerde been hebben gezet. Want onze leraar Frans destijds heette niet zo, maar Veenstra. Je kunt op die naam googlen, en dan vind je de naam Piet Veenstra, als concertpianist en verwoed Feyenoord-aanhanger een bekende Rotterdammer. Hij was de zoon van onze leraar. Ook gaat hierbij als bewijs een foto met onderschrift uit mijn album genomen in mijn eindexamenjaar 1953. De kwaliteit van de foto is uiterst matig. Ik begon mij toen net te bekwaamen in het eigenhandig ontwikkelen en afdrukken.

Met de inhoud van je column kan ik overigens volledig instemmen. Zijn strenge doch vaderlijke houding verschilde aanzienlijk met die van mijn twee andere leraren moderne talen: Dijk, Engels en mej. De Beer, Duits. Als uitgesproken Bèta was ik niet goed in taal en faalde ik bijna op mijn eindexamen met een 4 voor Duits en en 5 voor Engels. De voor mij heilzame aanpak van Veenstra resulteerde in een 8 voor Frans. Destijds was het gemiddelde van de cijfers voor de drie moderne talen bepalend voor het slagen in die vakken en dat was dus net voldoende met 5 2/3.

Rinus Vlugter

De derde reactie was afkomstig van Andrea de Leeuw van Weenen:

Geachte redactie Tolle belege,

Deze week kwam ik er eindelijk toe de Tolle belege van december te lezen. Het is altijd leuk wat over het Erasmiaans te lezen, in het bijzonder als er wat herinneringen in staan van mensen uit mijn tijd. In eerste instantie had ik het stukje op de achterzijde met de titel Feenstra overgeslagen, niet alleen omdat de naam Feenstra me alleen wat zegt in verband met CV-onderhoud, maar ook omdat witte letters op zwarte achtergrond heel beroerd leest, zeker voor wat

oudere ogen. Naar mijn mening een typografische doodzonde. Maar dat is niet de reden van mijn mailtje.

Vermoedelijk bent u er intussen al op gewezen dat de betreffende leraar niet Feenstra heet, maar Dr. H. D. Veenstra. Ik dacht te weten dat hij Hidde Derk heette, maar toen ik hem even googled vond ik een stukje over hem van de hand van Drs R. v.d. Velde in het Rotterdams Jaarboekje 1968 (p. 229f), waaruit blijkt dat zijn voornamen Heere Douwe waren. Tevens bleek dat hij al vanaf 1928 leraar aan het Erasmiaans was en van 1952 tot zijn pensioen in 1960 conrector. Voor verdere gegevens zie het genoemde Jaarboekje.

Persoonlijke herinneringen aan de heer Veenstra heb ik weinig, hoewel ik wel 2 jaar Frans bij hem heb gehad. Dat was niet mijn lievelingsvak, dus daar zal het wel aan liggen. Het meest is me in herinnering gebleven dat hij in het jaar 1959-1960 waarnemend rector was, na het vertrek van Dr. J.M. Hoek. Dat was een hele verademing en een verbetering van de atmosfeer.

Na raadplegen van mijn oude agenda kan ik zeggen dat de bijgevoegde foto genomen is op 29 april 1960. Toen hebben Pieter Boeles en Lowik Schoch in de aula een liedje gezongen voor Veenstra, voordat we naar de Coolsingel gingen voor de kranslegging bij Erasmus. Misschien kunnen Pieter en Lowik dat lied nog opduikelen.

Graag een rectificatie in het volgende nummer, want het steekt me een beetje dat een leraar die 32 jaar lang aan de school verbonden was het met een verminkte naam moet doen.

Met vriendelijke groet,

Andrea de Leeuw van Weenen
leerling 1954-1960

Het laatste woord is aan Eppo:

Jammer dat ik Veenstra verkeerd schreef, terwijl zijn handelen juist zo geprezen werd. Uit eigen ervaring weet ik hoe storend die naamfouten zijn. Gelukkig is ook dat nu hersteld. Het zou plezierig zijn, als de redactie met de juiste naam ook nog een foto van hem zou kunnen vinden. Oud-leerling Andrea met die prachtige naam wil ik bedanken voor haar attentie en me verontschuldigen voor de gemaakte fout.

*Met hartelijke groet,
Eppo van Veldhuizen*

De kleurrijke school

Als kind was ik al gefascineerd door kleuren. Niet door één kleur maar vooral door de combinatie van kleuren, en dan liefst heel felle kleuren. De resultaten van deze fascinatie zijn nog altijd in mijn interieur terug te vinden. Verspreid door het huis staan Indonesische voorwerpen in kleuren die het glazuur van je tanden doen springen.

Volgens goed Erasmiaans gebruik levert de rector regelmatig een tekstbijdrage aan Tolle belege. Na vele geschriften van de hand van Paul Scharff is er nu het "debuut" van Jacques van Hoof.

Je ziet het ook terug in mijn glasverzameling waarin de kleuren blauw, groen, oranje en geel ruimschoots vertegenwoordigd zijn. En misschien zie je het nog het meest terug in de vogels waarvan ik al jaren liefhebber ben, de lories. Deze vogels hebben letterlijk alle kleuren van de regenboog en met een beetje zon op de veren weet je niet wat je ziet.

Toch is dit niet waaraan ik als eerste dacht toen ik het thema van deze Tolle belege onder ogen kreeg. Als rector van het Erasmiaans Gymnasium gingen mijn gedachten zeven jaar terug, toen onze school werd omgedoopt tot het "zwartste gymnasium" van Nederland. Daar waren we trots op en terecht! Juist de gymnasia waren eeuwenlang een bolwerk voor blanke kinderen van gegoede afkomst. Hoe mooi is het om te zien dat ook deze bolwerken open staan voor kinderen met een andere achtergrond, voor wie het gymnasium geen vanzelfsprekende keuze is.

Mijn voorganger, Paul Scharff, heeft ter stimulering hiervan een prachtig initiatief gelanceerd dat tegenwoordig door het leven gaat onder de naam Talentenklas. Jaarlijks krijgen hierdoor 15 gemotiveerde leerlingen uit groep 8 de kans om kennis te maken met

het gymnasiale karakter van onze school. Zij kunnen extra ondersteuning krijgen op het gebied van tekstbegrip en woordenschat, twee essentiële elementen om onze school succesvol te kunnen doorlopen. Het gaat hierbij om leerlingen uit een milieu met een sociaal-economische achterstand. Het heeft ons gymnasium nog kleurrijker gemaakt. Toch is het nog maar een druppel op een gloeiende plaat. Er zijn immers in Rotterdam veel meer kinderen in dezelfde situatie voor wie helaas nog geen plaats is in een Talentenklas.

Zijn we dan een kleurrijke school als we "zwarte en witte" leerlingen huisvesten? Volgens Çetin Yildirim, secretaris van de AOOb-groep 'Kleurrijk onderwijs', dekt kleurrijk de lading beter dan het woord allochtonen, waarmee de groep voorheen werd aangeduid. Hij merkt dat met name nieuwe – veelal jonge – leden iets tegen het woord allochtoon hebben. "Ze zeggen: "Ik ben hier geboren en opgegroeid". Ze willen niet als allochtonen worden gezien".

De naam van de groep past bij het doel van de Algemene Onderwijsbond om meer diversiteit in het onderwijs te krijgen, waarbij iedereen als gelijkwaardig wordt gezien.

De nieuwe term lijkt succesvol. In Schiedam is een nieuwe, openbare basisschool gestart die Kleurrijk als naam draagt. Op bol.com kun je de methode Kleurrijk

Onderwijs bestellen (met name bedoeld voor PABO-studenten), die afrekent met de stereotype benadering van allochtonen. De methode gaat uit van het elkaar informeren over culturele gewoonten en begrip voor de sociale culturen die andermans gedrag kunnen beïnvloeden en tot cultuurgebonden gedrag kunnen leiden.

Deze invulling van kleurrijk past helemaal binnen de traditie van het Erasmiaans, waarbij we vanuit het motto "Ex pluribus unum" elkaar en de wereld tegemoet treden. Hoe succesvol we hierin als school zijn, blijkt uiteraard pas in de praktijk. Binnen de school wordt op vele momenten en manieren aandacht besteed aan pluriformiteit. Dat gebeurt bijvoorbeeld bij het vak muziek waar leerlingen naar elkaars prestaties luisteren en elkaar opbouwende kritiek geven. Het kan bij het vak tekenen waar in de examenpresentaties van dit jaar diverse uitingen zichtbaar waren van de kleurrijke samenleving, maar ook van de spanningen die hiermee gepaard gaan. Spanningen die eerder groter dan kleiner lijken te worden.

Afgelopen 4 mei zag ik een uitzending van BNN waarin Filemon Wesselink in zijn woonbuurt, de Rivierenbuurt in Amsterdam, mensen sprak over dit onderwerp. Duidelijk kwam naar voren dat Joodse Nederlanders zich steeds minder veilig voelen, soms bespuugd en beschimpt worden en dat synagoges permanent

bewaakt worden. De uittocht van Joden uit West-Europa is groter dan ooit. Maar ook jonge moslima's kwamen aan het woord en ook zij ervaren angst. Ze voelen dat ze verantwoordelijk worden gehouden voor zaken waar ze het zelf niet mee eens zijn en waar ze ook niets mee te maken hebben, zoals terroristische aanslagen of wangedrag van een beperkte groep Marokkaanse jongens op straat. En ook homo's durven steeds minder hand in hand over straat te lopen in Amsterdam uit angst voor beledigingen of erger.

Ook al wist ik dat deze ontwikkeling gaande was, het kwam toch heftig bij mij binnen. Hoe kan het toch gebeuren dat wij onze kleurrijke samenleving steeds meer in de verschillende kleuren lijken op te delen, met alle gevolgen van dien. Hebben we dan niets geleerd van de lessen uit het verleden, van de lessen die de sectie geschiedenis hierover verzorgt, van de lessen die de sectie biologie verzorgt over seksuele diversiteit, van de lessen over....?

Gelukkig bleek in dezelfde uitzending dat veel jongeren wel genuanceerd denken. Maar te vaak ervaren ze deze nuance niet in de uitspraken of het gedrag van anderen. Ze waren het in ieder geval over een ding eens: informatie is erg belangrijk. Zorg ervoor dat je weet welke cultureel gerelateerde verschillen er zijn, ga daadwerkelijk bij elkaar op bezoek en met elkaar in gesprek.

Daarmee zijn we terug bij de gedachte achter de term kleurrijk onderwijs. Aan ons, onderwijsmensen, de taak om in samenspraak met leerlingen en ouders nog meer werk te maken van de invulling van ons kleurrijke onderwijs, zodat ons straks meer rest dan veelkleurig glaswerk en bonte vogels, namelijk een kleurrijke wereld waarin de overgangen tussen de kleuren net zo vloeiend zijn als de docenten natuurkunde ons leren.

door **RECTOR JACQUES VAN HOOFF**

Het Erasmiaanste kantoor!

Scheer Sanders
advocaten

www.scheer.nl

Ssono Tours
AKTIEF GENIETEN IN DE
Brabantse Biesbosch

- Biesboschmuseum
- Rondvaart, luisterboel
- milieuvriendelijke toeplochten
- Wandelingen op veld en polder
- Ruigeroud en knippen
- Tandemtochten
- Beachvolleybalclinic
- Floris tochten
- Kleiduivenvrijliefen
- Sloepen
- Segwaytochten
- Solotochten
- Forelstien
- Goldclimb

WWW.SSONOTOURS.NL

Vluchtelingen en migranten zijn het kind van de rekening

Elke zomer lopen er weer méér zwarte Afrikanen hun waar te verkopen langs de stranden van Ventimiglia, vlakbij de Franse grens. Ze hebben goedkope jurken bij zich, of sieraden. Chinese plastic speelgoeddrone en ander bewegend spul dat bij de tweede aanraking kapot gaat. Ze hebben met succes de gevaarlijke oversteek van de Middellandse Zee naar Italië gemaakt. Maar dit is waarschijnlijk niet wat ze zich hadden voorgesteld van het paradijs Europa – in de hete zon hun spullen proberen te slijten aan ongeïnteresseerde badgasten

door **CARLOLIEN ROELANTS**
(Erasmiaans gymnasium 1960-1966).

Jaren geleden zag ik aan het hek van de Parijse Jardin du Luxembourg een hartbrekende foto van twee Afrikaanse mannen die zich in hun hut opmaakten op weg te gaan naar het paradijs. Ze droegen kruitstreppakken, en hun koffers stonden klaar. Hartbrekend, omdat hun droom haast tastbaar was en je zo goed als zeker wist wat hun te wachten stond. Een ellendige reis, met name door Libië dat ook toen, nog onder het regime van Moammar Gaddafi, levensgevaarlijk was voor zwarte migranten. En dan nog de overtocht in een overvolle, wrakke boot over de Middellandse Zee, die de laatste jaren tienduizenden hoopvolle migranten het leven heeft gekost. Lopen de twee mannen nu met hun koopwaar over Italiaanse stranden of zijn ze dood? Heel veel meer keus is er niet.

Economische migratie – want dat is dit – is van alle tijden. Ik herinner me van de basisschool de binnentrekkende Kaninefaten en zovele andere volkeren die door het Europese continent zwierven of de oversteek naar Engeland maakten. Migratie is ook een natuurlijk fenomeen in de Sahel, waar de meeste Afrikanen van de Libische route vandaan komen, alleen is in de moderne tijd de horizon verderaf komen te liggen. Mijn collega Koert Lindijer interviewde vorig jaar in een reportage uit Niger in NRC Handelsblad een ontwikkelingsexpert die uitlegde waarom de allang bestaande migratieroutes zich naar Europa hadden verlegd. Dat komt door de moderne communicatie; nog niet eens de sociale media maar gewoon de satelliettelevisie. „Vroeger associeerden bewoners van het platteland elektriciteit en ander comfort met de stad. Maar nu, met televisie in de dorpen, associëren ze rijkdom daar met Europa.”

Verlokkingen sterker dan gevaren

De verlokkingen van Europa blijven sterker dan de gevaren onderweg of de harde werkelijkheid van werkloosheid of akelige kleine baantjes en de discriminatie. En de smokkelaars staan paraat. De eerste drie maanden van dit jaar zijn alweer 20.000 migranten uit Afrika met de hulp van criminele smokkelaars aan de Italiaanse kusten geland. De Internationale

Organisatie voor Migratie (IOM) telde in die periode 343 sterfgevallen op deze route – maar lang niet elke dode spoelt aan. Naarmate het weer beter wordt zullen meer bootjes arriveren, en zullen patrouillerende internationale hulp- en marineschepen meer opvarenden van lang niet zeewaardige schepjes op het laatste moment voor verdrinking behoeden. Of te laat komen.

Maar het nieuws was het afgelopen jaar veel meer dan op die Libische route voor Afrikaanse migranten gericht op wat bijna een bestorming van Griekenland en Europa leek door oorlogsvluchtelingen, een heel andere categorie. In 2015 arriveerden volgens cijfers

van het IOM aan Griekse kusten vanuit Turkije 850.000 vluchtelingen en (een minderheid) migranten, van wie ruim de helft vluchtelingen voor het Syrische oorlogsgeweld en verder vooral Afghanen en Irakezen, eveneens uit landen in oorlog of anderszins in crisis. De eerste drie maanden van dit jaar slaagden ruim 150.000 mensen er al in vanuit Turkije Griekenland te bereiken, ten

koste van ten minste 366 doden; allebei veel meer dan in de eerste drie maanden van 2015. Deze stroom is inmiddels aanzienlijk afgenomen na de omstreken overeenkomst tussen de EU en Turkije. Daaronder moet Turkije sinds 4 april voorkomen dat vluchtelingen nog naar Griekenland ontsnappen, en stuurt Europa terug wie alsnog komt, een en ander in ruil voor Europees asiel voor maximaal 72.000 Syrische vluchtelingen die nu in Turkije leven en 6 miljard euro. Wat er met de vluchtelingen uit Afghanistan en Irak gebeurt is onduidelijk. Dat is een van de grote bezwaren van Verenigde Naties en mensenrechtenorganisaties tegen deze deal.

Vlucht naar buurlanden

Europa werd verrast door deze vluchtelingenstroom. Dat had niet gehoeven als de Europese regeringen acht hadden geslagen op de oorlog in Syrië, die in 2011 losbarstte toen het Syrische regeringsleger demonstrerende menigtes terug naar huis probeerde te schieten. In 2012, toen rebellen waren gaan terugschieten, begonnen burgers uit oorlogsgebied

naar de buurlanden te vluchten. In maart 2013 maakten de Verenigde Naties de miljoenste vluchteling bekend – dat wil zeggen Syriërs die hun land hadden verlaten; daarnaast waren er ook al drie miljoen binnenlandse ontheemden.

Ik weet dat nog zo goed omdat ik op dat precieze moment voor mijn krant in het vluchtelingenkamp Zaatar was in Jordanië, dat in tenten en containers tegen de 100.000 Syriërs herbergde. Er waren toen in Jordanië al meer dan 300.000 vluchtelingen gearriveerd, op 6,5 miljoen inwoners. Dus 200.000 Syriërs hadden een onderkomen gevonden buiten het kamp.

Vanuit Jordanië ging ik naar Libanon, waar al meer dan 320.000 vluchtelingen waren geregistreerd bij de VN. Lang niet alle Syriërs hadden zich om uiteenlopende redenen laten registreren – ze hadden bijvoorbeeld de hulp van de VN (nog) niet nodig of ze voelden zich (nog) geen vluchteling. Dat laatste gold bijvoorbeeld de honderdduizenden Syrische gastarbeiders die altijd al in Libanon werkten. Alleen: nu hadden die hun gezinnen naar Libanon laten komen en ze gingen niet meer na het werkseizoen terug naar huis. Feitelijk waren ze daardoor ook vluchtelingen geworden.

Zorgen over eigen toekomst

Daarmee wordt de oorlog in Syrië nu ook een ramp voor de buurlanden, alleen al door de enorme aantallen vluchtelingen, schreef ik destijds na afloop van mijn reis. Het grote Turkije had nog de minste moeite de vluchtelingen op te vangen die nu met duizenden per dag overal aan de grenzen arriveerden. Maar

Jordanië, en het veel kleinere Libanon (4 miljoen inwoners met officieel 320.000 en officieus een miljoen vluchtelingen) maakten zich grote zorgen over hun eigen toekomst. Ze hebben een zwakke infrastructuur en hun economische situatie was al slecht toen de vluchtelingen zomer 2011 begonnen te komen. Er was internationale hulp, maar niet genoeg. Doordat vluchtelingen woonruimte nodig hadden, stegen de huurprijzen ook voor de autochtone bevolking. Doordat vluchtelingen om de

huur te kunnen betalen, voor de helft van het uurloon zwart gingen werken, verdween werkgelegenheid voor de duurdere Jordaanse, Libanese en Turkse burgers. Ziekenhuizen en scholen werden te zwaar belast. Door dit alles ontstonden vanzelfsprekend wrijvingen tussen de lokale burgers en de vluchtelingen.

In Libanon bivakkeerden vluchtelingen in leegstaande scholen, in garageboxen, in ongeregelde kampjes zonder schoonwater of riolering langs de weg. Nog steeds overigens, en nu met nog méér. Maar toen al was duidelijk dat de buurlanden van Syrië hun maximum hadden bereikt en zouden gaan overlopen. Er was gewoon geen plaats meer voor nieuwe vluchtelingen.

Maar Europa was op dat moment niet geïnteresseerd in de oorlog in Syrië en de gevaarlijke gevolgen daarvan. De burgers niet – er was indertijd een onderzoek van het Rode Kruis naar geef-bereidheid voor de slachtoffers van de oorlog dat reacties opleverde als: ‘laten ze elkaar maar doodvechten’. En de regeringen niet. Syrië was een ingewikkeld probleem en het leek ver, ver weg.

Mensensmokkelaars

Dat was maart 2013. In mei 2014 ontdekte de regering dat duizenden mensen asiel vroegen in Nederland. In meerderheid waren het op dat moment Eritreërs, op de vlucht voor een extreem repressief bewind, maar ook een snel toenemend aantal Syriërs. Toenmalig staatssecretaris Teeven noemde de activiteit van mensensmokkelaars als voornaamste oorzaak, en hij zou het probleem gaan aanpakken. Ik schreef in mijn wekelijkse column in NRC Handelsblad: „Het is niet een probleem van mensensmokkelaars. Dit is wat er gebeurt als een verschrikkelijke oorlog mag doorwoeden omdat er toch geen oplossing zou zijn. Libanezen en Jordaniërs hebben evenmin zin in miljoenen Syriërs, als Nederlanders in die 65.000 nieuwe asielzoekers die Teeven voorspelt. Dus iedere Syriër die een kans ziet, probeert weg te komen. Bulgarije bouwt een muur tegen de Syrische vluchtelingen. Teeven reduceert een wereldcrisis tot een probleem van criminaliteit dat je met extra vliegende brigades kan verhelpen. Ik voorspel: het gaat allemaal niet werken.”

Europa wil op slot

De oorlog in Syrië is nog steeds aan de gang. Er is een staakt-het-vuren waarvan niemand verwacht dat het in duurzame vrede zal veranderen. Er zijn inmiddels 5 miljoen Syriërs de grens over gevlucht. Turkije huisvest de meeste, zo’n 2,5 miljoen. Libanon de meeste per eigen inwoner: een kleine 25 procent van de inwoners is vluchteling uit Syrië. Omgezet

naar Nederlandse verhoudingen zou dat betekenen dat er nu bovenop 17 miljoen Nederlanders nog eens

“De huidige aantallen zijn niet houdbaar”

“Economische migratie is van alle tijden”

4 miljoen Syriërs zouden zijn. In werkelijkheid zaten er op 4 april van dit jaar een kleine 20.000 Syrische vluchtelingen in de opvang, aldus het Centraal Orgaan Opvang Asielzoekers, dat wil zeggen 44 procent van het totaal in de Nederlandse asielzoekerscentra. Hoeveel Syriërs er in Nederland hun toevlucht hebben gezocht, kon ik niet vinden, maar waarschijnlijk hoogstens een paar duizend meer. Syriërs hebben veel meer kansen om een goed bestaan op te bouwen dan de veelal laagopgeleide Afrikanen die langs de Libische route de Middellandse Zee oversteken. Een vrij groot deel van hen is hoogopgeleid. Maar Europa wil op slot.

Als je maar lang genoeg doorloopt in Rotterdam kan je totaal 176 nationaliteiten tegenkomen. Dat wil zeggen: vertegenwoordigers van zoveel nationaliteiten wonen in Rotterdam: gastarbeiders, studenten, vluchtelingen. In theorie kan je er nog meer tegenkomen als je de toeristen meerekent. Op straat hoor je een mengelmoe aan talen spreken. Maar de beelden van lange slingers vluchtelingen die vorig jaar vanuit Turkije langs de Balkanroute Europa doortrokken op weg naar een betere toekomst in West- en Noord-Europa, hebben de Nederlandse en andere Europese regeringen doen besluiten dat genoeg genoeg is. Oost-Europa wilde hoe dan ook van het begin af aan al geen vluchtelingen, maar ook in West- en Noord-Europa groeide weerstand. Vandaar die omstreken deal met Turkije, gesloten onder Europees voorzitterschap van Nederland. „Voor alle duidelijkheid: de huidige aantallen zijn niet houdbaar [...] Binnen zes tot acht weken moeten we een sterke daling registreren in het aantal vluchtelingen”, zei premier Rutte op 20 januari. En dat gebeurde. Volgens de VN-vluchtelingenorganisatie UNHCR kwamen er begin april nog gemiddeld 94 vluchtelingen per dag in Griekenland aan, tegen in februari gemiddeld 2.538.

In een vervuild kamp in Idomeni, aan de Griekse grens met Macedonië die begin maart muurvast op slot ging, zaten op het moment van schrijven, half april, nog 11.000 vluchtelingen vast, in de ijdele hoop dat ze alsnog zouden worden doorgelaten richting West-Europa. Het totale aantal vluchtelingen dat in Griekenland de facto gevangen zat, werd op dat moment op 50.000 geschat, niet alleen uit Syrië, ook uit Irak en Afghanistan. Hun lot was onduidelijk. Ze vielen in principe niet onder het akkoord met Turkije omdat ze voor de sluiting daarvan zijn binnengekomen. Volgens hulporganisaties was de situatie chaotisch.

De situatie voor vluchtelingen in Turkije was misschien niet chaotisch maar wel zeer onzeker. Er kwamen aanhoudende berichten dat Turkije in strijd met internationale verdragen duizenden vluchtelingen terugstuurde naar Syrië. In een geërgerde reactie wees de Turkse regering de beschuldigingen van de hand. Europa had moeite een antwoord te vinden: minister van Buitenlandse Zaken Koenders zei dat „Turkije mensen niet zomaar mag terugsturen”. Maar uiteindelijk willen de Europese leiders het akkoord met Turkije niet in gevaar brengen. Turkije heeft Europa in zijn greep.

Vluchtelingencrisis is niet opgelost

Hoe dan ook staat vast dat de vluchtelingencrisis niet is opgelost. De afgelopen jaren hebben de vluchtroutes zich steeds verplaatst wanneer een weg werd afgesneden: van Spanje naar Italië, en toen naar Griekenland. En nu weer terug naar Italië. De Italiaanse kustwacht meldde op 11 en 12 april meer dan 4.000 mensen te hebben gered uit de Middellandse Zee. Ze werden aangetroffen op 25 (rubber)boten, die elk 100 tot 200 mensen aan boord hadden. Nu het weer steeds beter wordt, sturen de smokkelaars de migranten weer de zee op. EU-president Donald

Tusk zei dat het aantal wachtenden in Libië „alarme-rend” is. En met Libië valt geen akkoord te sluiten zoals met Turkije, zei Tusk.

Nu nog gaat het voornamelijk om Afrikaanse migranten. Maar zonder enige twijfel zullen binnenkort ook vluchtelingen uit de overvolle buurlanden van Syrië hun weg weten te vinden naar de route via Libië. De talrijke gewapende milities die daar feitelijk de macht hebben, hebben mensensmokkel ontdekt als lucratieve bron van inkomsten. Vooralsnog zijn de smokkelaars inventiever dan de Europese leiders.

Het kind van de rekening zijn de vluchtelingen en migranten.

Carolien Roelants

Carolien Roelants is Midden-Oosten expert. Zij begon haar journalistieke loopbaan in 1975 als buitenlandredacteur bij het persbureau ANP. In 1977 trad ze in dienst bij de buitenlandredactie van NRC Handelsblad waar ze vanaf midden jaren tachtig het Midden-Oosten behandelde.

In 2000 publiceerde ze het boek 'Iran achter de Schermen' en in 2003 samen met Thomas Erdbrink 'Welkom Amerika, in jullie graf', over de Amerikaans-Britse invasie van Irak. In november 2013 kwam bij Nieuw Amsterdam 'Saoedi-Arabië, de revolutie die nog moet komen' uit dat ze samen met Universiteit van Amsterdam-docent Paul Aarts schreef. In april 2016 is een geactualiseerde 2e druk verschenen. In juli dit jaar komt dit boek in Beiroet in het Arabisch uit.

In augustus 2013 ging Carolien met pensioen. Ze schrijft nog een wekelijkse column over het Midden-Oosten in NRC Handelsblad en NRC Next. Ook verzorgt zij lezingen.

“Smokkelaars
zijn
inventiever
dan Europese
leiders”

Ferdinand van der Does en de Ander

Ferdinand van der Does (eindexamenjaar 1983) heeft samen met Corine Baar een huisartsenpraktijk in Rotterdam, Kralingen-Crooswijk, in het gezondheidscentrum Levinas. De verandering van de bevolkingssamenstelling in de stad heeft invloed op de uitoefening van zijn beroep. Ferdinand vertelt met passie over zijn werk en de invloed van de signatuur van hun praktijk, de filosofie van Emmanuel Levinas (1906-1995).

De ontvangst vindt plaats in zijn bijzondere woning in het Kleiwegkwartier, een verbouwde kleuterschool. In de muren van de gang zijn vitrines gemaakt. “Kijk, dat doet toch wel heel erg denken aan het Erasmiaans, alleen hebben wij een iets andere opstelling in de kasten gemaakt”. Een huis vol boeken, muziek, verzamelingen, moderne kunst en Albert Heijn moestuintjes weerspiegelt de interesses van de bewoners.

Ferdinand (eindexamenjaar 1983) voelt zich nu meer Erasmus dan in zijn schooltijd, toen de squashbaan veel aantrekkelijker was dan het bestuderen van oude talen. Hij besloot pas op het laatste moment medicijnen te gaan studeren, hoewel dat op zich voor de hand lag. “Mijn vader en grootvader hadden allebei een huisartsenpraktijk op Feijenoord. Later is mijn vader verhuisd naar een praktijk op Noord. Toen mijn vader nog op Feijenoord werkte, had hij meer allochtonen in de praktijk dan ik nu heb, dat is denk ik zo’n 25 tot 30 procent. Ik heb ze niet geteld, want het is geen populaire bezigheid etniciteit te registreren. Dat mag zelfs niet. Groot verschil is ook dat bij mijn vader de eerste generatie gastarbeiders kwam, onder wie veel Italianen en Spanjaarden”.

Formules als ijsbrekers

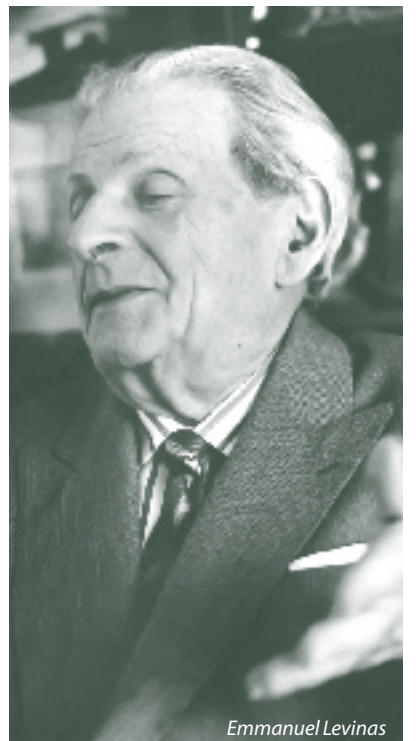
Er zitten specifieke aspecten aan zorg voor allochtonen, bijvoorbeeld de taalbarrière. Een consult duurt daarom ook iets langer. “Het taalprobleem is veel kleiner dan in de tijd van mijn vader. Toen was het veel lastiger om zorg te verlenen aan allochtonen dan nu, want er is gewoon veel meer aandacht voor”. Incidenteel wordt een tolk ingeschakeld. “Kinderen moet je bij sommige delicate onderwerpen niet belasten als vertaler, daar zijn ze te jong voor. Daarbij kun je niet controleren of ze goed vertalen wat

je zegt. Er kleven zeker nadelen aan het gebruik van familieleden als tolk, maar in de dagelijkse praktijk is het wel makkelijk als het zo geregeld kan worden. Ik maak in ieder geval weinig gebruik van tolken, omdat wij ook een Marokkaanse assistente hebben die ik er wel eens bij haal. Zij geniet nogal wat aanzien in onze praktijk en ook onder de Marokkaanse gemeenschap. En wat ik zelf heel leuk vind om te doen, ik leer ‘formules’ uit mijn hoofd. De Turkse en de Arabische taal bieden echt geen enkel aanknopingspunt, daar begrijp ik echt geen snars van, maar de Turken en Marokkanen begroet ik altijd in hun eigen taal. Ik zeg: ga zitten, beterschap, graag gedaan en tot ziens. Een paar van die formules heb ik in het Turks en in het Arabisch en dat zijn een soort ijsbrekers. Hoeveel last ze ook ergens van hebben, ze moeten er altijd wel om glimlachen”.

Oprechte interesse in de culturele achtergrond van patiënten helpt in het opbouwen van een vertrouwelijke relatie. “Het wordt gewaardeerd dat er eens een keer een autochtoon is die zijn best doet. Ik ben een keer in Suriname geweest voor een onderwijsprogramma en toen ik terugkwam bleken de Surinaamse mensen me echt in hun armen te sluiten omdat ik daar geweest was. Er waren veel verschillende vrouwen die me hun kleinzoon noemden, omdat ik daar geweest was. Een week! Ik was daar zo verbaasd over, dat het zoveel impact kan hebben. Dat was de aanleiding om wat vaker naar Turkije op vakantie te gaan, en een keer naar Marokko, uit interesse, maar ook om te vertellen dat ik daar geweest was en hoe mooi het was. Ik heb een aantal families in de praktijk waar ik echt supergoed contact mee heb en dat komt door dat soort kleine toenaderingen”.

“Ik probeer altijd zo goed mogelijk contact te maken, omdat als huisarts de kwaliteit van het contact heel erg bepalend is voor het vertrouwen, en het vertrouwen in je beleid. Aangezien het beleid van huisartsen inhoudelijk in de praktijk vaak neerkomt op afwachten, heb je dat vertrouwen wel nodig. Patiënten moeten weten dat het geoorloofd is om af te wachten. Maar dat geldt natuurlijk voor alle patiënten. Turkse patiënten zijn van huis uit zorginhoudelijk erg georiënteerd op Amerika en op de nieuwste technologieën, die ook maar direct toegepast moeten worden. In die zin zijn Turken echt anders opgevoed dan Marokkanen, die zijn wat bescheidener in hun eisen. Maar je hebt natuurlijk ook Nederlanders die alles precies willen weten en alles uitgezocht willen hebben. Ik merk overigens niet dat het feit dat ik een ongelovige ben een rol speelt in het contact. Mijn patiënten beseffen echt wel dat ik niet vijf keer per dag bid, maar toch is het contact heel hartelijk. Vrouwen geven gewoon een hand, tenzij ik er zelf voor kies geen hand te geven als ik denk dat iemand heel traditioneel is”.

Net zoals bij de rest van de bevolking, ontstaan ook verschillen in de generaties immigranten. “Een eerste generatie blijft overigens altijd bestaan: partners worden nog steeds geïmporteerd, waardoor je ook het taalprobleem houdt. Het huidige probleem van de allochtone kinderen, de tweede en derde generatie, die zich tweederangs burger voelen, had je niet in de tijd van mijn vader, dat is er nu bij gekomen. Ik vind ook wel dat ze een punt hebben. Het is bewezen dat als je een eendere sollicitatiebrief stuurt met een allochtone of een autochtone naam eronder, dat de kans groter is dat de autochtoon uitgenodigd wordt op gesprek dan de allochtoon. Dat vind ik echt schokkend.

Emmanuel Levinas

Ik zie ook dat tweede en derde generatie Marokkanen en Turken bijna nooit meer dan twee kinderen krijgen, terwijl ze zelf allemaal uit grote gezinnen komen. Dat is meteen al een aanpassing die verschil maakt. Waar die ouders dat grote aantal kinderen als een investering in hun toekomst zagen, of misschien was het uit onwetendheid, is de tweede generatie wat berekender. Abortus komt eigenlijk heel weinig voor, dat onttrekt zich misschien aan ons zicht. En het betreft vaak dochters die niet zomaar de Westerse levensstijl aannemen, maar die er dan meteen uitzien als een kathedraal. Daarvan denk ik ook wel eens: doe eens rustig, zo geassimileerd hoeft ook weer niet. Maar ik spreek ze niet diepgaand over schaamte en spijt, ze zitten in een leeftijdscategorie die überhaupt weinig bij de dokter komt”.

verder op: **PAGINA 8**

vervolg van: PAGINA 6

De zin van het leven ligt in de Ander

Het gezondheidscentrum Levinas is opgericht op initiatief van Ferdinand's collega Corine Baar. De keuze voor een centrum met de signatuur van deze Litouwse, later Franse filosoof wordt uitvoerig toegelicht. "Emmanuel Levinas was een postmoderne filosoof, heel kort samengevat als de filosoof van de Ander. Hij is een typische filosoof voor hulpverleners. De moderne filosofie wordt aangevoerd door René Descartes met Cogito ergo sum, Ik denk, dus ik besta. Dat is een heel egocentrisch idee, hij probeerde achter de essentie van het leven te komen door zich te concentreren op het zijn dat ligt besloten in het denken. Levinas zegt: 'Als je je probeert voor te stellen dat er geen anderen zijn, dan is het leven zinloos'. De zin van het leven ligt in de Ander. In zijn werk spreekt verantwoordelijkheid nemen voor anderen een hele grote rol. Hij besteedt heel veel woorden aan hoe je dat het beste kunt doen. Wij proberen binnen deze filosofie niet alleen rekening te houden met de Ander die tegenover je zit, maar ook met de andere Ander. Het is een beetje een theoretisch kader van wat je daarvoor altijd al onbewust deed. Levinas zegt ook: 'Je ontkomt er niet aan om vooroordelen te hebben'. Als je iemand ziet komen aanlopen met een bepaald uiterlijk, dan koppel je daar meteen allerlei oordelen aan. Hij benadrukt heel sterk dat elk oordeel een voorlopig oordeel is. Dat zou je altijd moeten kunnen aanpassen als er nieuwe informatie komt. Dat is voor de zorg voor allochtonen heel relevant, want je hebt natuurlijk allerlei vooroordelen over allochtonen. Levinas zegt over vreemdelingen dat het echt moed vraagt om die binnen te laten. Hij zegt ook dat niemand heeft beloofd dat het leuk is om verantwoordelijkheid te nemen, maar dat het wel altijd goed is om dat te doen. Jan Key, een bekende Levinas-kenner zegt hierover: het appèl van de Ander komt binnen zonder kloppen. Dat is gewoon pech. Als voorbeeld geeft hij een sappige peer, waar je je echt op verheugt. Je bent aan het schillen en dan komt iemand de kamer inlopen; dat is het appèl van de Ander, waarvan je eerst niet wist dat hij er was. Dan ontkom je er niet aan om te beslissen of je die peer zult delen of lekker voor jezelf zult houden. Dat peertje is een alledaags voorbeeld van een appèl. In de spreekkamer van de huisarts is het een en al appèl van de Ander. Het is grappig om te merken dat je door zo'n centrum een bepaalde signatuur te geven, daar zo bewust mee omgaat. Maar de uitdaging is de mensen er iets van te laten merken dat het deze signatuur heeft. Ik vind het wel geweldig allemaal, ook om me te verdiepen in de filosofie, maar we zijn niet allemaal Erasmiaan natuurlijk, en we lezen niet allemaal even graag boeken".

Extra initiatieven

Naast de huisartsenpraktijk zijn extra initiatieven in het centrum ontwikkeld. "Wat wij bijvoorbeeld te bieden hebben in ons centrum is het spreekuur geestelijke zorg. Van alle gezindten hebben wij een geestelijk verzorger: een imam, een pandit, een Turks geestelijk verzorger, als het nodig is een rabbi, een rooms-katholieke, een protestants-christelijke, en een humanistische raadsman of -vrouw. Die club heeft een inloopsprekkuur voor de levensvragen. Vragen die te maken hebben met zingeving. Die geestelijk verzorgers zijn niet gratis, dat is geen reguliere zorg. Mijn energieke collega Corine is echt een meester in het vinden van alle potjes die er bestaan om innovaties te bewerkstelligen. Huisartsen die behoudend zijn uit financiële overwegingen, beseffen vaak niet hoeveel geld er beschikbaar is om te vernieuwen. Er is een soort defaitistisch sfeertje ontstaan onder huisartsen: 'Er is wel geld maar je krijgt het niet los'. Maar er wordt wel van je verwacht dat je een plan hebt met dat geld".

Die extra innovatie is ook een uitwerking van het gedachtengoed van Levinas. Een ander voorbeeld is

het groepsconsult van het zogenoemde diabetes zorgpad. "Het idee komt eigenlijk uit de tweede lijn, de specialistische zorg. Een groepsconsult is een regulier consult dat je één op één hebt met een patiënt, maar dan in het bijzijn van een aantal lotgenoten. En dat doe je dan om de beurt. In dit geval ging het om consulten over polyfarmacie, het gebruik van veel verschillende medicijnen tegelijk, in samenwerking met de apotheker. Bij diabetes zijn dat heel vaak dezelfde geneesmiddelen. De groepen bestonden uit ongeveer zeven patiënten, allochtonen en autochtonen dwars door elkaar heen. Zelfs één keer een groep met een Surinaamse, twee Hindoestanen, een Marokkaanse met een professionele tolk, twee Turkse patiënten en twee autochtonen. Ik had daar zo'n goed gevoel over dat deze mensen in één ruimte zaten en zich lotgenoot van elkaar voelden. Die mensen spreken zelden iemand van de andere groep, alleen maar van hun eigen groep. Er werd heel veel ervaringskennis uitgewisseld. Dat zijn echt ongelooflijk leuke ervaringen, om deze mensen elkaar echt te laten ontmoeten".

Netwerk van diabetes-experts

Naast de praktijk zit Ferdinand in een landelijk huisartsen netwerk van diabetes-experts. Hij geeft advies en doet consultaties over moeilijke patiënten. "Diabetes is een mooi voorbeeld van wat in alle groepen van allochtonen meer voorkomt en bij Hindoestanen extreem veel. Boven de 65 heeft meer dan de helft van de Hindoestanen diabetes, ook als ze geen overgewicht hebben. Het is gewoon een genetisch ding".

En er zijn meer ziektes die onder bepaalde bevolkingsgroepen vaak voorkomen. "Bijvoorbeeld fenomenen als familiale mediterrane koorts en thalassemie; thalassa is zee, weet je nog? Dat is een bepaalde vorm van bloedarmoede, die rond de Middellandse Zee vaker voorkomt dan in Noord-Europa. Dat zijn dingen waar je je bewust van moet zijn. Wat betreft tropische ziektes, we zitten onder de rook van het Havenziekenhuis, dus we hebben korte lijnen met experts op dat gebied. Als iemand uit de tropen terugkomt met koorts, dan is het trouwens verbazingwekkend vaak geen tropische ziekte, maar iets dat ze hier ook hadden kunnen oplopen. Je moet er wel altijd rekening mee houden, maar dat geldt

voor alle patiënten. Het is wel zo, denk ik, dat autochtone reizigers veel bewuster aan preventie doen. Als jij op vakantie gaat naar Suriname neem je malariapillen in. Een Surinamer doet dat veel minder snel. Immers toen hij daar woonde nam hij ook geen malariapillen".

Van de komst van vluchtelingen in Rotterdam is in de praktijk nog niet veel te merken geweest. Gedurende korte tijd was er opvang in de sportzalen van de Erasmusuniversiteit en aan het Schuttersveld. "Je merkt dat diegene die het dichtste bij zit een mail rondstuurt met de aankondiging dat daar zorgvraag vandaan komt die niet verzekerd is. Dat is direct opgepakt door een aantal pro-actieve collega's".

"We hebben wel veel buitenlandse studenten, dat is echt een verschuiving ten opzichte van tien jaar geleden. Ambitieuze types van de Erasmus Universiteit. Ik denk dat de universiteit een lijstje met huisartsen verspreidt en dat wij dankzij Corine's achternaam (Baar) bovenaan staan. Veel studenten kennen het fenomeen huisarts niet. En als ze het wel kennen, dan is de functie van huisarts nooit zo hoogwaardig opgetuigd als hier. Daar moeten sommige studenten erg aan wennen. In het Engels kun je dat gelukkig allemaal heel goed uitleggen".

"Voor de zorg van allochtonen die hier komen wonen, moet je echt vertrouwen winnen, soms jarenlang. Als ze van jou verwachten dat je veel diagnostiek inzet, moet je loven en bieden door daar soms aan toe te geven en hen te laten beseffen dat daar dan niks uitkomt, dat je dat al wist. Dat is een investering, maar die betaalt zich uiteindelijk wel uit".

Na een kleine rondgang door het huis, met aan de muren werk van bevriende kunstenaars en niet te vergeten een prent van Co Westerik, gemaakt ter ere van een lustrum van school, nemen we afscheid. Bij de penningverzameling valt ons nog op dat Erasmus en Levinas gebroederlijk naast elkaar liggen. Het is niet verwonderlijk dat deze bijzondere huisarts zich nu meer Erasmiaan voelt dan dertig jaar geleden.

door **ANOUK RIEHL**

Lid van een bijzondere groep

Als leerling van het Erasmiaans in Rotterdam krijg je al snel te horen dat je lid bent van een bijzondere groep. Dat gebeurt eigenlijk al voor je als leerling bent toegelaten, bij het introductiegesprek. In mijn geval zal ik de opgetrokken wenkbrauwen en fronsende blik van geschiedenisleraar Pieter Dupon niet snel vergeten toen ik met mijn vader voor het eerst door de deuren op de Wytemaweg ging.

Dit moest wel een bijzondere school zijn, met dat Latijnse motto (Ex pluribus unum), die statige naam en de pittige drempel die je moest overbruggen om toegelaten te worden. Eenmaal toegelaten ging dat alleen maar door. We waren verkozen, zo leek het wel, zoals de docenten en schoolleiding over het Erasmiaans praatten.

Toch zit er een kern van waarheid in, hoewel ik samen met jaargenoten ook regelmatig heb moeten lachen om die voortdurende nadruk op de traditie van de school. Als ik nu terugdenk aan mijn jaren op het Erasmiaans, denk ik namelijk in de eerste plaats niet terug aan die tradities en de elitaire status die wij volgens veel docenten in de toekomst zouden gaan bekleden, maar veel meer aan de samenstelling van de leerlingenpopulatie.

Zelf ben ik opgegroeid in de Alexanderpolder, in Rotterdam. Mijn vader kwam op 12-jarige leeftijd vanuit Istanbul naar Rotterdam en woonde zelf met zijn ouders jaren in Spangen, onder de rook van het Sparta Stadion. Een wijk waar veel arbeidsmigranten zich vestigden toen ze in de jaren zestig naar Nederland kwamen.

Maar mijn ouders verhuisden dus, weg uit Rotterdam-West, in de jaren negentig niet de meest veilige plek in Rotterdam, naar een rustige buitenwijk. Daar ging ik naar een school die qua leerlingenpopulatie niet bepaald een getrouwe weergave vormde van de Rotterdamse samenleving.

Hoe anders was dat op het Erasmiaans. Alle culturen, alle bevolkingsgroepen en alle nationaliteiten

Arman Avsaroglu

Geboren in 1989. Politicologie en journalistiek gestudeerd aan de Universiteit van Amsterdam. Stage gelopen bij de binnenlandredactie van het NOS Journaal en de sportredactie van NRC Handelsblad. Bij beide organisaties vervolgens enkele jaren als freelancer gewerkt. Daarna in dienst getreden bij NOS Sport als voetbalcommentator, met name voor het Radio 1 programma NOS Langs de Lijn. In 2014 bekroond met de Philip Bloemendal Prijs voor jonge radio- en televisiemakers.

leken daar wel vertegenwoordigd. En hoewel je dat als leerling op dat moment misschien niet helemaal in de gaten hebt, is dat eigenlijk best bijzonder. We kwamen uit Rotterdam-Zuid, uit Ridderkerk, uit Barendrecht, uit Crooswijk en natuurlijk uit Kralingen en Hillegersberg. In mijn klas alleen al zaten Rotterdammers met een Pakistaanse, Griekse, Turkse, Servische, Egyptische en Armeense (ikzelf) achtergrond.

Het Erasmiaans in mijn tijd was Rotterdam in het klein. Zonder dat daar nadruk op werd gelegd, leerden wij op de middelbare school niet alleen over Latijn, Grieks en wiskunde, maar ook over elkaars gewoontes en eigenaardigheden. Als je bevriend raakt met mensen die zijn opgegroeid op een zwarte basisschool in Rotterdam-Zuid, maar ook met kinderen uit de mooiste Kralingse villa's die een heel ander traject naar het Erasmiaans hebben gevolgd, kan dat ook bijna niet anders.

Wat je later ook gaat studeren en welke beroepskeuze je uiteindelijk maakt, die situatie zoals op het Erasmiaans vind je bijna nergens meer terug. Ik heb

er enorm veel van geleerd en heb er de afgelopen jaren in mijn beroep ook van kunnen profiteren.

Na het Erasmiaans besloot ik politicologie te studeren, vooral omdat ik nog niet helder voor ogen had wat ik wilde doen, maar wel wist dat het zonde zou zijn om met een VWO-diploma niet richting universiteit te gaan. Uiteindelijk heb ik mijn Master binnen de journalistiek behaald aan de Universiteit van Amsterdam en kon ik via stages aan de slag gaan bij de sportredactie van NRC Handelsblad en de binnenlandredactie van het NOS Journaal. Zeker daar, op een nieuwsredactie, was het niet bepaald een handicap om ervaring te hebben met een school met zoveel culturen en nationaliteiten.

Inmiddels heb ik mijn echte passie gevonden, commentaar geven bij voetbalwedstrijden op Radio1. En zelfs in die functie laat het Erasmiaans je niet helemaal los. Als ik rond wedstrijden van Excelsior bijvoorbeeld mijn mening moet geven over de prestaties van rechtsback Daan Bovenberg. Dezelfde Daan die in het zelfde jaar als ik met een diploma het Erasmiaans uitliep.

RECYCLE

DOE IETS MET JE OUDE FIETS!

In juni opent in de wijk Beverwaard een asielzoekerscentrum voor mannen, vrouwen en kinderen. Wil jij ook bijdragen aan een goede start in Rotterdam? Geef dan je oude fiets een volgend leven door hem te doneren aan deze nieuwe inwoners van de stad.

Voor inleverpunten kijk op facebook.com/ReCycleRotterdam of email recyclerothardam@gmail.com

Labrys Reizen

de touroperator van de Italië- en Griekenland-reizen van het Erasmiaans Gymnasium

Reis ook na uw schooltijd met ons!

Culturele groepsreizen naar bestemmingen over de gehele wereld

Ook voor uw reizen op maat

Zie voor meer informatie onze website, nieuwsbrief en brochure

024-3822110 | info@labrysreizen.nl | www.labrysreizen.nl

“We worden steeds minder gymnasium”

Pieter Dupon, docent geschiedenis en voormalig staflid, neemt op 1 augustus 2016 afscheid van het Erasmiaans. Zijn pensioengerechtigde leeftijd is hij met zijn zesenzestig jaren al ruim gepasseerd. Hij had nog wel wat langer door willen gaan maar dat pakte anders uit. Toch valt het afscheid hem niet zwaar.

door **CARMEL GIOIELLI**

Lastpak

“Ik las op jonge leeftijd al kranten en dat heb ik niet van huis uit meegekregen. In het milieu waar ik uit kom was dat niet gewoon. Mijn vader kon amper lezen en schrijven. In het arbeiderswijkje in Vlaardingen waar wij woonden was ik een van de slimsten van de klas.

Mijn ouders verhuisden naar Dordrecht en ik kwam daar op het gymnasium terecht, een school met een totaal andere cultuur waar ik niets van begreep. Ik had ook een enorme achterstand in veel vakken. Bij wijze van experiment werd ik als enige niet-zitten-blijver in een klas vol zittenblijvers gezet. Dat werd een soort cursus ‘Hoe word ik boefje’. Van een heel timide arbeidsjongetje werd ik een lastige knul die achter de kakkers aanliep en werkelijk alles durfde. Het ging dus helemaal fout. Ik bleef in de eerste klas zitten en in de tweede weer. Ik werd nog even naar een andere school gestuurd om te kijken of ze me daar konden helpen maar ook dat mislukte”.

Opleiding

“Ik moest van 2 VWO naar 2 MULO. Die heb ik afge maakt en daarna ben ik op mijn 18e jaar vervroegd in militaire dienst gegaan om het ouderlijk huis uit te kunnen.

Omdat de Sociale Academie de enige HBO-opleiding was die ik met mijn MULO-diploma mocht volgen deed ik daar toelatingsexamen. Maar geschiedenis is eigenlijk altijd al mijn hobby geweest. Ik las ontzettend veel, of het nou archeologie was of wereldgeschiedenis. Met een colloquium doctum ben ik Geschiedenis gaan studeren in Leiden. In eerste instantie was ik zelfs uitgeloot en ging ik in arren moede maar Culturele antropologie studeren in Groningen. Ik had geen andere keus.

Ik heb Middeleeuwse geschiedenis gedaan en was verplicht daar ook Latijn voor te volgen. Best een klus want ik was inmiddels al 30 jaar. Daarnaast volgde ik ook nog een studie Paleografie.

Toen ik op mijn 33e afstudeerde, was ik werkloos. Altijd werkstudent geweest en tientallen baantjes gehad maar toen kon ik geen betrekking vinden in mijn vakgebied. Omdat ik wel geld moest verdienen ben ik in de tankoverslag in de haven gaan werken. Best gevaarlijk werk”.

Thorbecke

“Via een vacature in de krant kon ik als invaller terecht bij de scholengemeenschap Thorbecke V.O. Het was zwaar onder mijn niveau maar ik had het er naar mijn zin. Ik heb daar uiteindelijk 12 jaar gewerkt. Het Thorbecke was een school in decline. Toen ik begon waren er nog vijf eindexamenklassen VWO. Op het laatst met veel moeite nog één. Het was ook een zwarte school. Dat betekende dat je op een bepaalde manier moest lesgeven want bijna alle kinderen daar hadden een taalachterstand.

Een vriend van mij die daar ook les gaf raakte in een bestuurlijk conflict met het Thorbecke. Ik steunde hem. Er was veel publiciteit rondom dit conflict. Het liep hoog op en resulteerde in het gedwongen vertrek van die collega. Ik ging mee. Een opstand van de leerlingen en een handtekeningenactie van de ouders waren het protest tegen dit besluit. Er volgde een rechtszaak die ik heb gewonnen maar ik kon niet meer terug.

Toen mocht ik zelf een nieuwe school uitkiezen”.

Erasmiaans

“Ik koos het Erasmiaans, dat net als het Thorbecke onder Stichting BOOR valt.

Het voelde voor mij als een warm bad. De bedoeling was dat ik eerst zou acclimatiseren maar ik kreeg direct al eigen klassen. Ook voor het Erasmiaans was ik een aangename binnenkomer want BOOR betaalde tweeëneenhalf jaar lang mijn salaris. De toenmalige rector Lex Werdekker maakte daar nooit een geheim van en noemde het altijd: Het potje van Piet.

Al snel vroeg Werdekker of ik in de staf wilde komen. Dat je dan op de ene school wordt weggestuurd om vervolgens bij de meest prestigieuze school van Rotterdam voor de staf gevraagd te worden! Mijn vroegtijdige vertrek bij het Thorbecke bleek in alle opzichten een blessing in disguise want ik ben er

alleen maar beter van geworden. Er brak een geweldige tijd aan voor mij”.

Schisma

“Na het vertrek van Werdekker kregen we Margriet Berkhout als zijn opvolger. In het begin ging dat wel goed. Ze gaf mij veel creatieve vrijheid. Maar ze was geen echte schoolleider. Van lieverlee kwam de school in zwaarder weer. Onder een groot deel van de docenten groeide onvrede en er kwam een beweging op gang om deze toestand te doorbreken. In eerste instantie zouden de zaken anders aangepakt worden maar Berkhout pikte dat niet op. Het liep zo uit de hand dat de meesten niet meer met haar verder wilden. Er ontstond eenzelfde situatie die ik op het Thorbecke had meegemaakt. Het resulteerde in een opstand en vier mensen, onder wie ik, werden uit hun staffunctie gezet. Binnen een uur werd die beslissing echter teruggedraaid. Het was een bizarre situatie. De kranten stonden er vol van. Uiteindelijk moest Berkhout het veld ruimen”.

Scharff

“Na een interim kregen we Paul Scharff, die als rector van het Libanon Lyceum zijn sporen had verdiend door die school van de dood te redden om er weer een bloeiende school van te maken. Scharff is een vent die de kaasschaaf erover heen haalt. Het begin was goed. Bij zijn aantreden waren de docenten nog verdeeld in twee kampen maar Scharff maakte de lijnen weer duidelijker en alles werd transparanter. Het ging met de school fantastisch, er waren zeer veel inschrijvingen. Onderwijskundig gezien ging het echter niet zo goed. Het doet niets af aan Scharff’s kwaliteiten als schoolleider maar het was beter geweest als er een man met een gymnasiale achtergrond was gekomen. Die had Scharff niet. We werden steeds minder gymnasium”.

Fabriek

“Het Erasmiaans is altijd een leefgemeenschap geweest waar alles door elkaar liep, kleur niet uitmaakte en iedereen elkaar hielp. Er was een grote solidariteit onder de leerlingen en er heerste een prettige sfeer.

Maar door alle hervormingen en bezuinigingen in het onderwijs wordt het onderwijs steeds meer een fabriek en zie je dat het ‘gymnasiale’ aan het verdwijnen is. Als we gymnasium willen blijven dan moet je het onderwijs daarop inrichten. Dan moet je vakoverstijgend werken, langlopende leerlijnen hebben, meer projecten organiseren. En natuurlijk standaard lesgeven. Het onderwijs van nu wordt een soort massawerk waarin bijvoorbeeld iPads belangrijk worden. Met zo’n iPad maak je het middel belangrijker dan het doel. Met een iPad ga je dingen creëren die je niet meer in de hand hebt. Leerlingen gaan spelletjes doen, letten niet meer op, schrijven niet meer en communiceren alleen via de iPad. Als je ouderwets klassikaal lesgeeft dan is er interactie met de leerlingen. Je hebt contact maar met zo’n kreng heb je dat niet meer”.

Debat

“In de tijd van het conflict met rector Berkhout heb ik een discussiestuk geschreven: “Haalt het Erasmiaans 2028?”. Dat heeft wel het een en ander losgemaakt. Ik schreef toen dat het wel een paar jaar kon duren maar dan zouden er klappen gaan vallen voor het Erasmiaans. De enorme leerlingenaanwas, de rijkdom, het succes: het had tot gevolg dat we arrogant werden. Waarom zou je moeten veranderen?! Als je mijn essay nu weer leest, is het best actueel. Ik zou graag met oud-leerlingen over mijn stuk en het heden van gedachten willen wisselen.

Waar het Erasmiaans ook niet goed op heeft gespeeld is de ontwikkeling van de technasia. Ik vind dat verder gebakken lucht maar daar gaat het niet om. Wij zijn van alle gymnasia trouwens het meeste technasium. Zeventig procent van alle leerlingen op het Erasmiaans doet Natuur & Gezondheid of Natuur & Techniek. Dat is meer dan welk technasium dan ook. Maar wij vonden het niet nodig om dat in onze marketing naar voren te brengen. Dan zeg ik: dat is indutten.

Ik denk dat het Erasmiaans er echt rekening mee

Pieter Dupon en collega Christo Hulst

moet houden dat het kleiner gaat worden. We zitten nu in een neerwaartse spiraal. Ik heb het al vaker gezegd maar dan ben ik weer een ouwe zeikerd, zo’n Statler en Waldorf uit de Muppetshow die alleen maar zeuren en kritiek leveren. Maar die neergang is onmiskenbaar. Scharff krijgt nu overal de schuld van en dat klopt niet helemaal. Ik denk dat hij is weggegaan omdat hij het tij niet heeft kunnen keren. Maar goed, hij heeft wel mensen in de staf gehaald die er ook een fabriek van hebben gemaakt. Hoe het nu gaat, het staat zo haaks op waar het Erasmiaans ooit voor stond. Doodzonde. Je loopt nu door het gebouw en je kent de helft van het aantal leerlingen niet eens en zij kennen jou ook niet”.

Wapenfeiten

“Ik heb bijgedragen aan de opbloei van de school. Ik heb een zeer belangrijke rol gespeeld – en dat zeg ik zonder arrogantie – in het terugbrengen van het aantal zittenblijvers. Ik ben ook de boer opgegaan om actief leerlingen te werven met als gevolg dat we populairder werden en konden gaan selecteren. Ik heb een aantal belangrijke projecten geïnitieerd en uitgevoerd. Bijvoorbeeld de Trier-reis. Het Erasmiaans Europees Parlement heb ik gemaakt tot wat het nu is. Ik ben oprichter en voorzitter van de stichting Erasmian European Youth Parliament, de stichting die meerdaagse jongerencongressen organiseert. Ik heb veel bijgedragen aan de sfeer in de school in die zin dat ik betrokken was bij de feesten”.

Privé

“Ik ben pas op mijn 34e vader geworden. Bewust gewacht tot ik afgestudeerd was en een baan had. Uit mijn eerste huwelijk zijn drie zoons geboren en inmiddels ben ik opa van mijn eerste kleinkind, Olivier. Mijn huwelijk heeft geen stand gehouden. Hierna kreeg ik eventjes een Spaanse vriendin. Dat was in die zin een leuke tijd dat ik, die werkelijk geen cent te makken had, wel twee keer per week met tickets van 5 euro naar Girona vloog. ‘s Middags heen en de volgende ochtend heel vroeg weer terug. Ik was vaak nog eerder op school dan mijn collega’s die in de file stonden.

Met mijn huidige partner ben ik nu vijf jaar samen en we hebben het goed”.

Huiswerk

“Mijn vrouw en ik runnen samen een huiswerkinstituut Dupon, Huiswerk en Meer. ‘Meer’ niet alleen in de betekenis van ‘meer dan alleen huiswerk’. ‘Meer’ is ook de naam van mijn vrouw, Dorine van der Meer. Wij doen huiswerkbegeleiding maar ook coaching van leerlingen met specifieke problemen, van anorexia tot een sterfgeval in de familie.

Ik voel me zeer betrokken bij kinderen met een taalachterstand. Vaak komen deze leerlingen uit al-lochtone of lagere milieus en daar heb ik dan een speciaal tarief voor. Zo is dat afgesproken met mijn huisbaas: ik huur voor een niet-marktconforme prijs op voorwaarde dat ik ook de andere kant van de samenleving help. En dat wil ik graag doen. Op

school heb ik dat ook altijd gedaan”.

Vrijheid

“Wat ik zo fijn gevonden heb aan het Erasmiaans: ik heb mijn gang mogen gaan. Ik kreeg een vrijheid op deze school die maar weinigen hebben gekregen. Ik heb daardoor dingen kunnen initiëren waar ik trots op ben. Op een gegeven moment was ik een vrij grote bekendheid in onderwijsland, zie de NTR-documentaire ‘De Nieuwe Elite’ uit 2009. En ik heb zoveel reizen mogen organiseren en begeleiden”.

Afscheid

“Tot op zekere hoogte kan ik het met iedereen vinden. Ik heb geen vijanden op school. Maar behalve mijn collega Christo Hulst ook geen vrienden. Ik wil geen afscheid. Je collega’s zijn je vergeten zodra je de hoek van de straat om bent. En als ik ergens niet tegen kan zijn het van die verhaaltjes. Ik heb waanzinnig veel zelfkritiek maar schreeuw dat niet van de daken. Ik weet wat mijn sterke en zwakke punten zijn. Zwakke? Ik ben rommelig, ongedurig en administratief niet geweldig.

Ik heb een jaar langer doorgewerkt. Ik ben nu 66 jaar. Scharff vond dat mensen zoals ik en Jankees Ouwerkerk (docent biologie en oud conrector, red.) het gezicht van het Erasmiaans zijn en dan bedoel ik: het gezicht in de zin van wat er kan. Dat je een project kunt leiden voor 200 man zonder dat er excessen plaatsvinden bijvoorbeeld.

Nu ontbreekt er een leeftijdscategorie bij de docenten op deze school, namelijk die van eind dertig tot ongeveer vijfenveertig jaar. Het is gebruikelijk dat als de oude garde weggaat, de cultuur wordt overgedragen aan de generatie die daar onder zit. Omdat die ontbrak is dat niet gebeurd. De jonge docenten die het hadden moeten leren van de nieuwe cultuurdragers die er niet zijn, bungelen maar een beetje.

Het kost me dus minder moeite om afscheid te nemen. Wat ik zal missen is de school van jaren geleden. Vóór Scharff. Toen er nog waanzinnig werd gelachen in de docentenkamer. Harde grappen en zo. Maar dat is niet meer. Na het vertrek van Berkhout zag je ook wel wat verharding. Als je nu de docentenkamer binnenkomt lijkt het wel de wachtkamer bij de dokter. Iedereen staart een beetje voor zich uit. Ze hebben niet veel met elkaar. Ze doen hun werk.

Ach ... als ik nog denk aan vroeger, aan de Rome-reizen, die sfeer, de lange discussies tot diep in de nacht met Hans Overheul (oud docent Nederlands, red.) en met anderen. Discussies op het scherpst van de snede maar dat was gewoon goed.

Ik heb het hoogtepunt mogen meemaken. Dat was een prachtige tijd”.

Haalt het Erasmiaans 2028?

Met dit artikel wil ik bijdragen aan de discussie over de toekomst van onze school in alle aspecten aan de hand van de motivatie, werkhouding en discipline van leerlingen, docenten en schoolleiding.

door **PIETER DUPON**

januari 2007

Als wij kijken naar de onderwijswereld om ons heen, zien wij binnenstadscholen die net als wij de concurrentie aan moeten met veelal nieuwe scholen in de randgemeenten rond Rotterdam. Het probleembewustzijn is begrijpelijkerwijs groter bij scholen waar de concurrentie zich reeds vertaalt in krimp dan bij scholen als het Erasmiaans waar zich nog voldoende leerlingen aanmelden.

Onze krimpende collega-scholen ondernemen reeds actie, zij het met wisselend succes, om de krimp te keren of ten minste te vertragen.

Enkele voorbeelden. Het Wolfert van Borselen tweetalig zoekt het antwoord in kwaliteit en bijscholing van de docenten, ondersteuning van het Early Bird-project om de openbare instroom uit Rotterdam te verhogen. Maar ook in gecontroleerde zorg en betrokkenheid: een mentor in klas 1 werkt bijvoorbeeld ook 26 avonden per jaar. Het Libanon probeert een strenge aanpak en Wereldklassen. Bij het Stedelijk Gymnasium Schiedam is de aanwas gehalveerd en men zoekt naar de oorzaken.

Genoemde scholen merken dat ze geen echte gegioschool meer zijn.

Wij komen ook aan de beurt

Wij worden omringd door nieuwe gymnasia in de perifere gebieden, dus in de buurt van de Vinex-locaties.

Het Wolfert presenteert zich als een soort modern gymnasium. Het Einstein heeft zijn tweetalig gymnasium in Albrandswaard. Het Walburg in Zwijndrecht belooft een aparte gymnasiumafdeling met zes jaar lang vaste groepen - een beetje categoriaal dus. Het Gemini heeft ook een vernieuwde gymnasiumafdeling. Het Calviijn start een losstaande, zesjarige gymnasiumopleiding met garantie van alle vakken in een eigen gebouw in Barendrecht.

Aan de noordkant van Rotterdam ontspruiten ook

de gymnasiumafdelingen. Het gebied wordt in razend tempo volgebouwd met middenklasse koopwoningen bewoond door onze doelgroep. Het Melanchton heeft een afzonderlijke gymnasiumafdeling in Schiebroek en een nieuwe locatie in Bergschenhoek direct naast het nieuwe Wolfert-Dalton. Beide met gymnasium als uithangbord.

Voor alle duidelijkheid: Rotterdam bouwt ook wel huizen, maar de dinki's uit de Montevideo-woontoren zullen niet veel nieuwe leerlingen opleveren.

Zijn wij omringd of ingesloten?

De toetredingsdrempels in de gymnasiummarkt zijn laag. Om een gymnasiumafdeling te openen heb je alleen een uurdocent KT en KCV nodig. En een bord op de gevel. Bovendien kun je inhaken op de populariteit en de status van het gymnasium als schoolsoort.

Terug naar de scholenmarkten in de randgemeenten. Hier komen jaarlijks honderden ouders met kinderen van groep 7 en 8. De meeste van deze ouders hebben geen gymnasiale opleiding en kennen veelal ook het typerende van de schoolsoort niet. Ze weten alleen dat het de hoogste en zwaarste schoolsoort is, iets voor bollebozen.

Door de jaren heen heb ik de vragen horen veranderen. Nu niet meer de vraag: "Waarom moet mijn kind naar een gymnasium?", maar directer: "Waarom moet mijn kind naar jullie school?". Met als deelvraag: "Waarom moet mijn kind in zijn eentje een forse tijd reizen, en daar ook nog extra reisgeld voor betalen?". Met andere woorden: "Wat heeft jullie school meer te bieden dan de gymnasia-om-de-hoek?"

Hier zit nu precies het punt waarom het draait: de meerwaarde

Wat hebben wij meer te bieden, met andere woorden: wat maakt het voor de ouders en de kinderen

de moeite waard om de rustige, nieuwe wijken te verlaten?

De standaardantwoorden op de bovenstaande vragen - de brede opleiding in contrast met het beperkte vakkenpakket - komen niet echt over. De meeste mensen kennen immers het categoriale gymnasium alleen van horen zeggen. Zij zijn niet gevoelig voor het intellectuele, het elitaire, dat wij etaleren.

Oplossingen: Twee sporen

Een goede vriend uit de reclamewereld vroeg mij naar de sterke punten van een gymnasiumopleiding. Ik noemde zaken als: gelijke kinderen, zes jaar, klassieke cultuur, hoge opleiding docenten, brede opleiding, en het feit dat een opleiding aan een categoriaal gymnasium een grotere succeskans op een universiteit geeft dan een gewoon VWO (bron: VVZG).

Hij stelde een tweesporenbeleid voor. Het ene spoor moet leiden naar een duidelijker en meer uitgesproken positie van het Erasmiaans in de Rotterdamse onderwijswereld e.o.

Het andere spoor moet leiden naar verhoging van de kwaliteit. Het Erasmiaans moet echt een topschool in de Rijnmond worden.

Eerste spoor

Om met het eerste spoor te beginnen. Om ons te onderscheiden moeten wij directe samenwerking zoeken met de Erasmus Universiteit, letterlijk onze grote buur, en met de Technische Universiteit Delft. Bij deze zoektocht naar samenwerking moeten wij Leiden en onze andere buur de Hogeschool zeker betrekken.

Met samenwerking bedoel ik niet alleen bezoeken aan afdelingen of het proefstuderen. Neen, die samenwerking moet inhoudelijk, vakoverstijgend, langlopend en over alle jaarlagen verdeeld zijn. En vooral ingebed in doordachte structuren. Lessen, werkstukken, projecten, praktische opdrachten en profielwerkstukken, alles moet erin zitten. En dit is absoluut geen utopie of luchtfietserij.

Grote kansen liggen er ook in het bedrijfsleven, met name in die segmenten waar de wetenschap direct wordt toegepast. Hier kunnen ouders een grote rol spelen.

Maar je moet het wel willen en als schoolleiding en docenten loskomen van het idee dat de school een afdoende weerspiegeling van de praktijk is.

Tweede spoor

Het andere spoor is de verbetering van de kwaliteit. Wij moeten een topschool in de

Rijnmond worden. Met kwaliteit als kenmerk houd je de boel ook bloeiend. Op scholenmarkten en andere gelegenheden maken ouders steeds meer opmerkingen over 'kwaliteit'. Het Internet biedt hun vergelijkende gegevens in overvloed. De minnen, plussen en nullen in de onderwijsrapporten moeten worden verklaard, en terecht. Je wilt als ouders weten wat je kunt verwachten.

In januari 2007 schreef Pieter Dupon een artikel met de prikkelende titel: "Haalt het Erasmiaans 2028?". Dupon beoogde met zijn artikel een bijdrage te leveren aan de discussie over de toekomst van zijn school.

Met dank aan Victor de Jonge plaatsen wij een verkorte versie van het discussiestuk, dat volgens de auteur ervan nog weinig aan actualiteit heeft ingeboet.

Pieter Dupon nodigt oud-Erasmianen uit te reageren op zijn stuk. Reacties zijn welkom op Leentfaar@erasmiaans.nl.

Laten wij eerlijk zijn, wij zijn niet zo geweldig!

In een onderzoek van Trouw staan omvang en niveau van de instroom, voortijdige uitstroom en eindexamenresultaten. Het Inspectierapport wordt ook in de berekeningen meegenomen. Ons 'normale' niveau in het Trouwonderzoek is net onder een nul, het gemiddelde niveau van Rotterdam. En voor een nul kom je de periferie niet uit.

Waarom zijn wij niet de top?

- De gegevens:**
 - *de uitstroom in de onderbouw is te hoog, ondanks de kwalitatief goede instroom*
 - *de uitstroom in de bovenbouw is te hoog*
 - *de doorstroom is te laag door vele zittenblijvers (42%!)*
 - *het slaagpercentage is langjarig gezien beduidend lager dan dat van andere gymnasia en vergelijkbare opleidingen*
 - *de gemiddelde eindexamencijfers per vak en integraal halen langjarig evenmin de top*
- Wij zijn niet meer dan een middenmoter in Rotterdam - en Rotterdam is al niet hoog.

Lesuitval, een symptoom van verval

In enkele jaren is de lesuitval aan het Erasmiaans gestegen van 3% naar 8%. Lesuitval is van directe invloed op motivatie, discipline bij leerlingen maar ook bij de docenten en dus van directe invloed op de kwaliteit van het onderwijs.

Aan lesuitval wordt zo goed als niets gedaan. Er is een systeem van opvang-uren, maar dat is in effect minimaal. In de afgelopen jaren is lesuitval blijkbaar geen hoofdzaak geweest voor de schoolleiding.

De verantwoordelijkheid voor opzet en uitvoering van het lesprogramma is een aantal jaren geleden bij de vaksecties gelegd in een poging van onderuit de school in beweging te krijgen. Maar dit heeft op diverse plaatsen niet gewerkt, integendeel.

De vaksecties hebben geen geregelde opvang bij lesuitval want dit is nooit afgesproken, gefaciliteerd of opgelegd. Leerlingen kunnen niet doorwerken door gebrek aan vastgelegde programma's, door gebrek aan deskundige surveillance of zelfs door gebrek aan ruimte.

Een schoolleiding die op enig moment constateert dat er 8% uitval is moet op de rem trappen, zijn verantwoordelijkheid (terug)nemen en niet wachten tot de inspecteur met vragen komt of resultaten afzakken.

Het rooster in de bovenbouw met de vele tussen-uren maakt de lesuitval nog manifester. Het lijkt erop dat bij de opzet te veel rekening wordt gehouden met wensen van individuele docenten.

Gunstige uitgangspositie

Het Erasmiaans heeft in Rotterdam en omgeving een goede naam en faam, gebaseerd op vakkundige docenten door de jaren heen. Wij, leiding en docenten, wentelen ons in weelde want de leerlingen komen toch wel... Uit de reacties en vragen van ouders blijkt echter dat dit niet langer vanzelfsprekend is.

Gevolgen van groei

Ik noemde al de decentralisatie van de besluitvorming lees: de macht. Toen de school nog de helft kleiner was, was alles overzichtelijk. Iedere docent kende iedere leerling en omgekeerd. Lesinhoud en publiek waren anders dan nu.

Onderwijsvernieuwingen en emancipatieprocessen gaven een vlucht naar een kleinschalig, rustig en ouderwets instituut als het gymnasium. Maar de groei is voor onze school sneller gegaan dan de schoolgemeenschap aankon.

Er was een grote vrijheid bij iedere docent, maar zolang de school niet te groot was, was de invulling van die vrijheid overzichtelijk. Door de enorme groei werd de vrijheid individualisme. De schoolleiding kwam op afstand en verloor het directe contact met de werkvloer.

Decentralisatie: oplossing of probleem?

Een externe Visitatiecommissie hoorde alle gelegingen en kwam met een nog steeds actueel rapport. Ook zelfevaluatiecommissies gevormd door onderwijzend en ondersteunend personeel, ouders en een externe, maakten livige rapporten.

Resultaat was invoering van een model dat de verantwoordelijkheid bij de vaksecties legde. Van hieruit moest door een groot draagvlak eensgezindheid ontstaan.

Achteraf moet ik stellen dat door dit model de bestaande individualisering in feite is gelegitimeerd. De afstand is groter geworden en de eenheid is niet dichterbij gekomen. De schoolleiding heeft zichzelf onmachtig gemaakt.

Wat is er mijns inziens nu op microniveau niet in orde?

Uit de willekeurige ervaring van een kritische coördinator haal ik een veralgemening, die geheel voor mijn verantwoording is. De nu volgende opsomming is niet volledig en niet steeds consistent opgebouwd. Het gaat om het beeld.

Veel lessen binnen een sectie zijn niet op elkaar afgestemd. Je moet je afvragen of de kerndoelen en eindtermen voor een jaar bekend of afgesproken zijn. Dit uit zich soms in onevenredige toetsing of juist het ontbreken ervan.

Als voorbeelden: een leerkracht die wat vaker ziek/afwezig is geeft noodgedwongen andere toetsen dan een docent van dezelfde sectie die wel steeds aanwezig is. Een docent kan in meerdere klassen een toets geven die als schriftelijke overhoring én als proefwerk dient. Eén prestatie voor een heel semester met de kans op slechts vier prestaties per jaar. Hoe kun je dan vorderingen of zelfs niveau toetsen? Ook komt het voor dat docenten zich strak aan de stofomschrijving houden en door welke oorzaak niet genoeg lesmomenten hebben gehad en dan ook een toetsing geven over deels niet behandelde stof.

Lopende alle jaarlagen is er steeds behoefte om te toetsen of een leerling met mindere cijfers achterstanden of gebrek aan niveau heeft. Dit is nu niet objectief te meten. Het maakt je als school ook nog kwetsbaar omdat nalatigheid kan worden verweten. Dit is elders al gebeurd.

De structurele samenwerking tussen secties is een onbekend terrein in de school

De samenwerking tussen secties is momenteel gestoeld op persoonlijke en toevallige contacten en niet op rationele. De docent is koning in zijn domein/lokaal en zoekt geen samenwerking. Gymnasium blijft een woord zonder inhoud. Juist die vakoverstijging en langlopende leertrajecten dienen ons te onderscheiden van andere opleidingen. Voorzichtige pogingen door de schoolleiding zijn al jaren niet verder gekomen dan papier. Is er geen draagvlak of geen daadkracht?

Het is verbazingwekkend dat er op een taalrijke opleiding geen integraal grammaticaonderwijs is als uitgangspunt. Taal is ook het voertuig waarmee je kennis kunt overbrengen, de kurk waarop het kompas drijft.

Geen taalsectie weet eigenlijk van een andere waar men mee bezig is. Er is geen overleg, geen regelgeving, geen verwachting dus ook geen doel. Het lijkt of men (schoolleiding en docenten) er geen behoefte aan heeft of het probleem niet wil zien. Juist op een Rotterdamse school met relatief veel achterstandsleerlingen doet dit onbegrijpelijk aan. En juist deze achterstandsleerlingen veroorzaken onze grootste uitstroom.

Bij exitgesprekken hebben wij vaak het knagende gevoel dat het zonde is dat bepaalde leerlingen weg moeten. Hebben wij er alles er uit gehaald wat erin zit? Het Libanon en het Comenius zijn blij met onze afstroom, zij reserveren plaatsen voor deze leerlingen omdat de ervaring leert dat ze het goed doen.

Vernieuwingen en veranderingen krijgen weinig of geen kans.

Ik herinner mij nog goed, toen ik kort aan het Erasmiaans verbonden was, dat een aantal docenten in een plenaire vergadering opriep niet langer met de Tweede Fase mee te doen. Wij hebben Het Nieuwe Leren verworpen. Maar in hoeverre is dit een bewuste keuze geweest en was het niet uitsluitend het handhaven van een status quo? Is er beleid in deze?

Zelfs bij de opeenvolgende directeuren van het BOOR gaan onze docenten door als zelfingenomen, arrogant en naar binnen gekeerd. Een dergelijke houding is van huis uit conservatief en dat is zorgwekkend. Links van buiten, rechts van binnen. Het gevaar bestaat dat door gebrek aan Erasmiaanse cultuur er lesboeren gaan rondlopen die louter op resultaat lesgeven. Het gymnasiale karakter van de school is dan ten dode opgeschreven.

De betrokkenheid van docenten voor datgene dat zich buiten en buiten het lokaal afspeelt is eigenlijk minimaal.

Of er nu verkiezingen van de RGB zijn, sneeuwballen gooien op de openbare weg, schoolfeesten, debatten, Colloquium Erasianum of noem het maar op, de meeste docenten schitteren door afwezigheid. Hoe kun je om een school geven als het uitsluitend je werk is? Waar is dan de intrinsieke gymnasiale interactie? De docentenkamer is een enclave, een ivoren toren, een vluchtheuvel met vier klaagmuren. Deze 'koffiekamer' mist alles wat een docentenkamer nodig heeft. Het is eerder een wachtruimte waar je wat kunt drinken tot de bel gaat.

De inhoudelijkheid op rapportvergaderingen komt van slechts enkele docenten en de coördinator. Afmelden of zelfs wegblijven zonder informatie achter te laten is niet abnormaal. In tegendeel, vergaderingen die maar door de helft van de lesgevende docenten worden bijgewoond komen meer dan eens voor.

Een rapportvergadering is het enige moment waar docenten direct van gedachte kunnen wisselen over een leerling of een klas. Het is ook een van de weinige plekken waar secties hun prestaties kunnen vergelijken. Hoe moet je anders een leerling screenen. Een collega zei terecht dat het weinig zin heeft tegen briefjes te praten. Andere scholen hebben een straf beleid, absentie is niet mogelijk.

Ik kan deze lijst moeiteloos voortzetten met uitstuurgevallen, disciplinezaken, orde in de gangen en lokalen etc., maar alles komt steeds op hetzelfde neer.

Opium van het volk

Kort samengevat: wij halen er bij de leerlingen en bij onszelf niet uit wat erin zit. Onze definitie van kwaliteit van school en lesgeven is niet algemeen c.q. integraal.

Nu is een school als een trein. Maar als een wagon niet functioneert of beter gezegd afremt, moet deze uitgerangeerd worden, snel gerepareerd of anders vervangen.

Wij zullen wel moeten. De gedachte dat de leerlingen toch wel komen is opium van het volk.

De maatregelen liggen voor de hand

Consistentere lesprogramma's, zodat opvang en continuïteit mogelijk is, compactere roosters, gedegen en enthousiasmerend onderwijs, opvang bij uitval, explicitering van kerndoelen en eindtermen, actualisering van de inhoud van de lessen, duidelijkheid over de onderwijsvorm.

Dit alles kan niet zonder directe, inhoudelijke en menselijke aansturing.

En vooral een door iedereen gedragen visie (de Missie) als uitgangspunt van onze werkzaamheden en onze betrokkenheid.

Liberalisme ("libertair", noemde Leen Stout het) mag geen dekmantel voor wanorde of willekeur zijn. Dit stuk is niet geboren uit doemdenkerij, juist niet. Wij kunnen nu nog acteren op basis van een numeriek en in naam gezonde situatie. Regeren is immers vooruitzien en wij zijn als personeelsleden geen op-de-winkel-passers. Wij hebben, als wij willen, zo goed als alles in huis om met ons Erasmiaans Gymnasium op een mooie wijze 2028 te halen.

Meerderheid van minderheden

Rotterdam is uitgegroeid tot het thuis van een meerderheid van minderheden. In de ‘superdiverse’ stad leven mensen van veel verschillende levenswijzen. Net als nu waren er vroeger ook zorgen over hoe van deze bijzondere samenstelling één stadssamenleving te maken.

Met de komst van de gastarbeiders begon Rotterdam een stedelijke transformatie die leidt naar wat genoemd wordt een ‘superdiverse’ samenleving met een ‘meerderheid van minderheden’. Het bijzondere van zo’n samenleving zal zijn dat er geen dominante cultuur meer bestaat, iets waar in de geschiedenis nauwelijks best practices van te vinden zijn. Mogelijk dat het vervagen van de dominante manier van doen in de huidige eetcultuur al wel te zien is: het Hollandse samen aan tafel om zes uur met een maaltijd van aardappelen, vlees en groente is bij veel mensen al vervangen door een variatie van gerechten die op allerlei tijdstippen en in verschillende gezinssamenstellingen op allerlei locaties in huis worden genuttigd.

De laatste grote migratiebeweging begon eind jaren zestig van de vorige eeuw met de komst van gastarbeiders. Vanwege de ongekende economische groei gingen bedrijven in Nederland, in Rotterdam bijvoorbeeld Verolme en Van Nelle, op zoek naar goedkope en laagopgeleide arbeidskrachten en vonden deze in Spanje, Italië en wat later in Turkije en Marokko. Een tamelijk onopvallende groep jonge mannen belandde in Rotterdam en ging in pension in huizen, voornamelijk in de oude wijken rondom het centrum. Zij werden niet opgevangen door hun bedrijven, maar in eerste instantie door vrijwilligers die vonden dat je deze gastarbeiders niet aan hun lot mocht overlaten.

Veranderend straatbeeld

Alles was erop gericht dat ze tijdelijk in Nederland zouden blijven, dus werd er geen tijd besteed aan de integratie van deze mensen in de samenleving en het leren van de Nederlandse taal. De gastheer vond ook dat Nederlandse normen en waarden niet aan deze tijdelijke ingezetenen opgedrongen moesten worden. Onderling contact werd zo veel mogelijk vermeden, zeker waar het ging om ontmoetingen met vrouwen erbij. Maar de confrontatie in wijken als het Oude Westen, Crooswijk en de Afrikaanderwijk was niet te vermijden. In deze wijken werd de gastarbeider steeds meer gezien als een onwelkome vreemdeling die fysiek dichtbij woonde, maar sociaal heel ver weg was. In de Afrikaanderwijk vonden in de zomer van 1972 zelfs hevige rellen plaats waar heel Nederland van schrok. Een huurconflict tussen een Turkse huisbaas en een Nederlandse vrouw die ruimte bij hem huurde liep uit de hand en een hele lading ongenoegen in de buurt explodeerde. In een berucht geworden TV-reportage van Jaap van Meekeren werden vergelijkingen getrokken met het Duitsland van de jaren dertig: “Het is ook geen Berlijn in de Kristallnacht van 1938, maar het doet er wel aan denken en dat is beschamend genoeg”, zei Van Meekeren met een bedrukt gezicht. Er was wat aan de hand in Rotterdam.

Toen gaandeweg de jaren zeventig duidelijk werd dat veel Italianen en Spanjaarden wel teruggingen naar hun land van herkomst, maar de Turken en

Marokkanen niet, werd de groep arbeidsmigranten gezien als een serieus probleem voor Rotterdam en ging men haastig op zoek naar adequaat beleid. Door de gezinsherenigingen werd de groep nieuwkomers snel groter, en door de komst van Surinamers en allerlei andere groepen met een niet-westerse achtergrond ook nog meer divers. Door deze ontwikkelingen veranderde het straatbeeld in Rotterdam, vooral in de oude wijken. De homogene arbeiderswijken transformeerden in heterogene stadswijken. De leefstijl van de verschillende groepen was zo anders dan die van de oudere bewoners dat er grote irritatie ontstond. De oorspronkelijke wijkbewoners vonden dat hun wijk in verval raakte: “De wijk verpaupert”, zoals een actievoerder in het Oude Westen opmerkte. En die bewoners wisten zich ook geen raad met de nieuwe winkels, waarvan het vaak onduidelijk was wat er verkocht werd en hoe de verkoop precies ging. Zoals iemand uit de Afrikaanderbuurt opmerkte: “Bij ons is het huissie, boompie, beessie en een mooi ameubementje. De spullen hielden we schoon. Dat deden de Turken niet. Op vrijdag gingen ze inkopen doen: liepen die gasten langs de vuilniszakken.” (uit: J. Dekker & B. Stentsius, De Tafel van Spruit. Een multiculturele safari in Rotterdam, 2001)

Netjes naast elkaar

Door de gezinshereniging veranderde ook het gedrag van de uit Turkije en Marokko afkomstige arbeiders. Namen de mannen als alleenstaande gastarbeiders nog enigszins deel aan het openbare leven in de stad, toen hun vrouwen arriveerden sloten zij zich, en dan vooral hun vrouwen, steeds meer af van de anderen in de buurt. De mannen vonden dat hun vrouwen zo min mogelijk contact moesten hebben met de Nederlandse cultuur, die niet passend werd gevonden voor de vrouwen. Ook ging het geloof een grotere rol spelen in de levenswijze. Zo manifesteerde zich niet alleen een andere manier van doen, maar ook het uitdragen van een andere identiteit. En dat begon steeds meer te schuren met de moderne Nederlandse cultuur die het alledaagse leven nog domineerde.

Het idee groeide dat Rotterdam een multiculturele stadssamenleving moest worden waarin de leefstijlen netjes naast elkaar zouden bestaan. In de beleidsnota Migranten in Rotterdam uit 1978 staat het zo verwoord: “...dat er vanuit moet worden gegaan, dat migranten voor een langere periode in Rotterdam zullen wonen. Over twintig of dertig jaar weten we pas precies hoeveel migranten voorgoed gekomen zijn. Dat het er veel zullen zijn, staat vast. De feiten wijzen het nu al uit. Ondertussen moet niet worden afgewacht.”

De geschiedenis van de ‘superdiverse’ stad is nog maar net begonnen

Twintig jaar later was dit veranderd in een actievere opzet: “Het doel is om migranten betere arbeidskansen te bieden en de voorzieningen in Rotterdam meer in overeenstemming te brengen met de veranderde samenstelling van de bevolking.” Dat was in

1998, de weg naar een andere samenleving leek ingeslagen. Korte tijd later begonnen mensen zich te realiseren dat er meer aan de hand was. Paul Scheffer zette de situatie op scherp in zijn in het jaar 2000 geschreven artikel over het “multiculturele drama.” Hij vroeg zich af waarom we het ons veroorloven om te zien hoe hele generaties allochtonen mislukken. Waarom denken we dat het vanzelf wel goed zal komen, vroeg hij zich af. Een nieuwe fase in de verandering van de stedelijke samenleving was begonnen. Maar Scheffer redeneerde nog wel vanuit één dominante cultuur, waarin de andere culturen geïntegreerd moesten raken.

Heden ten dage lijkt ook dat idee achterhaald, want de feitelijke situatie is dat steden als Amsterdam en Rotterdam nu gekenmerkt worden door het bestaan van een groot aantal verschillende levenswijzen naast en door elkaar, waardoor er geen sprake meer is van één overheersende cultuur, maar een meerderheid van minderheidsculturen. De actuele vraag is: hoe maak je van deze bijzondere samenstelling één stadssamenleving? Het beantwoorden van die vraag houdt ons dagelijks bezig, de geschiedenis van de ‘superdiverse’ stad is nog maar net begonnen.

Dit artikel is met toestemming overgenomen van versbeton.nl, het online tijdschrift voor de harddenkende Rotterdammer. Op de site zijn artikelen te lezen over politiek, kunst & cultuur, stedelijke ontwikkeling, wetenschap, economie en human interest.

Auteurs:

Jacques Börger, Museum Rotterdam
Anne Jongstra, Stadsarchief Rotterdam
‘Wie het verleden kent, begrijpt het beter.’

Frank Peeters, EINDEXAMEN 2014

Als je hem drie jaar geleden had gevraagd wat de Amsterdam Fashion Week was, dan zou Frank Peeters je vreemd hebben aangekeken. Nu voelt de eerstejaars student scheikunde zich thuis op de catwalk in de trendy kleren van de Nederlandse ontwerper Tony Cohen.

Hoe ben jij de modellenwereld ingerold?

In het jaar dat ik eindexamen deed, werd er gewerkt bij het Erasmus Medisch Centrum. Vanwege de geluidsoverlast hadden wij onze examens in Engels, naast het Centraal Station. Toen ik daar naartoe liep, stopte er ineens iemand op de fiets en die vroeg mij of ik modellenwerk wilde doen. Ik had geen flauw idee, maar mijn zus zei dat ik het moest doen. Ik had een kaartje van hem gekregen en heb thuis het bureau opgezocht. Dat zag er serieus uit, Max Models, een Rotterdams bureau aan de Heemraadssingel. Ik ben daar langs gegaan en we zijn vrij snel tot een afspraak gekomen. Ik had het voordeel dat iemand van dat bureau mij al had gezien, uit mezelf zou ik nooit foto's hebben opgestuurd. Nu vind je een foto van mij op de site van Max Models onder het kopje 'men' en 'new faces'. Wie had dat gedacht? Ik zeker niet.

Wat was je eerste opdracht?

De eerste keer dat ik iets moest lopen was een soort oefening, een show van de KABK, de kunstacademie in Den Haag. Modestudenten hadden voor hun afstuderen collecties samengesteld en daar moest ik dan voor lopen. Daar kreeg ik niks voor, maar dat was niet erg, het was de eerste keer en een goede oefening voor mij. Ik heb mijn ogen uitgekeken daar, vond alles maar maf. Intussen weet ik wel hoe alles werkt.

Heb je een vast merk waar je voor werkt?

Ik heb meermalen op de Amsterdam Fashion Week gelopen voor Tony Cohen. Dit is een Nederlandse modeontwerper met zowel een vrouwen- als mannencollectie. Het zijn vrij chique kleren, voor op de catwalk altijd net iets gewaagder dan voor de gewone verkoop. Datgene wat de ontwerper duidelijk wil maken wordt dan geaccentueerd. Maar de kleding is goed draagbaar. Eén van de shows waarin ik meeliep is laatst op televisie geweest, bij Streetlab. De jongens van dat programma vroegen zich af of één van hen zich zou kunnen voordoen als professioneel model. Dat experiment is gelukt, want eentje liep mee in de show van Tony Cohen. Ik was zelf ook heel kort in beeld. Dat was lachen om mee te maken.

Word je, naast het lopen op modeshows, ook gevraagd voor fotoshoots?

Ik heb een paar shoots gedaan, veel kleine dingetjes, allemaal in Nederland. Ik word vooral gevraagd voor haarproducten, ik weet eigenlijk niet waarom. Zo heb ik meege werkt aan de Coiffure Award, een Nederlandse haarmode-fotografiewedstrijd. Wat oneerbiedig gezegd: ze halen je haar overhoop en maken daar een foto van. In een tijdschrift heb ik nog niet gestaan, dat komt misschien nog.

Ben je momenteel als model aan het werk?

Rond de Fashion Week is er altijd wat te doen, nu is het vrij rustig. Ik ben vooral aan het studeren. Na mijn eindexamen heb ik eerst gewerkt in de horeca en heb ik een Duitse taalcursus gevolgd. Daarna heb ik nog een klein half jaar in Italië gezeten. Ik heb in Como bij een gastgezin gelogeerd en bijles Engels gegeven op een middelbare school. Ik heb mijn Italiaans daar heel snel verbeterd. De omgeving van Como is prachtig, ik ga er graag nog een keer naar terug. Nu studeer ik scheikunde aan de Ruhr-

Universität in Bochum, in Duitsland. In de vijfde had ik al besloten dat ik niet in Nederland wilde studeren...

Ik heb geprobeerd mij in te schrijven bij een modellenbureau in Duitsland, maar de bureaus daar zijn veel commerciëler. Ze willen van die brede gasten die naar de sportschool gaan en dat ben ik absoluut niet. Ik ben altijd alleen maar in de lengte gegroeid. Nu ben ik pas twintig, dus misschien komt dat nog. Max Models stelt niet echt eisen, maar ik leef natuurlijk wel gezond.

Heb je buitenlandse ambities als model?

Een paar weken geleden heb ik een contract getekend met een bureau in Milaan. Zij gaan nu kijken of ik modeshows kan lopen op de Fashion Week daar. Dat is wel een stapje hogerop, echt tof! Je ontmoet in deze wereld overigens wel veel mensen uit verschillende landen. Zo heb ik bijvoorbeeld iemand leren kennen van de Seychellen. Maar het is lastig om contact te houden. Je ziet mensen één dag en daarna niet meer. Je komt in Nederland wel veel dezelfde mensen tegen en zo leer je elkaar vanzelf een beetje kennen. De modellen zijn tussen de achttien en zevenentwintig jaar, er zijn er veel van mijn leeftijd.

Wat vond je het leukst tot nu toe?

De eerste keer lopen op de Fashion Week was echt een belevenis. Ik heb weleens geprobeerd om vrienden mee te nemen, maar die mochten helaas niet naar binnen zonder kaartje. Ze mochten wel mee naar het feest na afloop van de show.

Hoe zien de komende jaren er uit?

Ik vind mijn studie heel leuk. Het zou mooi zijn als ik het studeren kan combineren met modellenwerk, maar dat vereist discipline. Ik zie mezelf (voorlopig) niet als full time model in het buitenland werken.

Zo gedistingeerd, doordrenkt met de geur van natte honden

In dit 45e sterfjaar van S. Vestdijk ontbreekt een *Nationale Anton Wachter Epigonen Prijs* en dat is toch zo jammer, want mijn autobiografische inzending zou er ongeveer als volgt uitgezien hebben. De blik op de wereld door de ogen van een kind dat alles ziet en alles maar zo half begrijpt, die lacune opgevuld met een rijke fantasie – Vestdijk heeft met dit procedé een boekenplank vol superieur proza geschreven, hij wél. Waarnaar je overigens in hedendaagse boekwinkels met een lantaarn moet zoeken, wat mij onlangs nog een appel tot hernieuwde belangstelling ingaf – bit.ly/1Sh2lhY – hetgeen op zijn beurt weer verbluffend weinig respons opleverde. En dat zegt dan weer veel over vergankelijke roem en zo meer. *Sicut folia cademus*, nietwaar. Maar dit nu even terzijde.

door **JAN-JOOST DE MAN**

“Het schooltje was een noodgebouw, een houten bouwpakket, krakend bij elke stap die je erin aflegde, midden op een braak liggend stuk grasland in elkaar gezet, inderhaast leek het wel. Het lage plafond benadrukte nog eens dat meer ruimte in de klassen en gangen onnodig was; het was immers maar tijdelijk, de slopers stonden als het ware gereed, zoveel zinloosheid straalde het gebouw uit. Wie weet was dat de reden waarom op het platte dak de naam van de zeeheld prijkte die het vaderland twee decennia eerder ontvallen was, tijdens een tot de verbeelding sprekende uiting van zelfopoffering, in een uithoek van de atlas genaamd Javazee.

Omdat het schoolplein zijn eerdere functie van parkje, die op een dag was overweldigd door de ‘revolutiebouw’, niet geheel had willen prijsgeven, bezat het nog enkele hoge kastanjes en platanen. Die had de school er derhalve zomaar bij gekregen, kosteloos. Op zomerse dagen zorgden zij voor verkoeling op de speelplaats, als tikkertje of tripelen, de primitieve kruising tussen honkbal en cricket, hun tol hadden geëist. De horizontale planken van het gebouw waren vuilwit geverfd.

In 1968 mocht voor het eerst in de jonge schoolgeschiedenis een leerling naar het gymnasium doorstromen. Althans, de vorige, mocht die er ooit geweest zijn, was in vergetelheid geraakt. De eer om de naam van de zeeheld hoog te houden viel uitgerekend Anton te beurt. Zijn oudere broer was drie jaar eerder naar de Dalton HBS gegaan, een logischer vervolgstap, want gelegen als het ware om de hoek bij de wijk waarin zij opgroeiden, Overschie, en niet te vergeten uit hetzelfde bouw materiaal opgetrokken.

Op een druilerige middag werd Antons dagdroom plots onderbroken – hij had zijn staartdelingen allang af en hij trachtte de verveling te doorbreken door fantasieën over heldendaden op het voetbalveld – door een sein dat hij moest aantreden. In het werk-kamertje van de hoofdonderwijzer diende hij thee te serveren; een juist aan de meisjes uit de hoogste klas voorbehouden privilege, welk verzoek hem subiet pijn in de buik bezorgde. Dat had een jongen nog nooit gedaan. De anderen in de klas grinnikten. Het meisje dat hem had gesommeerd overhandigde hem op de gang een kopje thee en wees naar het kantoor van de hoofdmeester.

Na een bescheiden klopje opende hij de deur en trof hij naast zijn meester nóg een heer, die gekleed was in een donkergrijs driedelig pak met krijtstreep, een gouden horlogeketting op zijn buik. Op zijn neus

balanceerde een alledaagse bril. Zijn grijze piekhaar wees alle kanten op. De kamer stond blauw van de sigarenrook, want ofschoon meester Visser volgens de schoolfolklore een strenge geloofsstroming aanhing, juichte hij zijn eigen genotzucht warmhartig toe, waaronder stevig tabaksgebruik. Het enkele malen per week in zijn opdracht naar de tabakswinkel rennen voor een pakje Peter Stuyvesant was voorbehouden aan de oudste jongens... Zo had ieder zijn rol. De anders zo strenge hoofdonderwijzer lachte hem nu toe op een manier die hij niet van hem kende. In een oogwenk drong het tot hem door dat zelfs de gevreesde potentaat Visser in situaties terecht kon komen waarin hij niet langere de meerdere was.

‘Anton, dit is doctor Endenburg, de rector van je nieuwe school,’ sprak zijn meester op gedragen toon, alsof hij speciaal voor hem een wereldbepaalde onderzoeker in de theoretische natuurkunde had ontboden.

‘Zo, ventje, dus jij bent Anton Wachter,’ grijnsde de vreemde heer, die hem wel tachtig jaar leek, een rij gele tanden ontblotend. Een cumulusvormige blauwe rookwolk verliet zijn mond, nadat hij een lange trek van zijn sigaar had genomen. Het ventje zette het theekopje op een laag tafeltje neer, er zorg voor dragend dat het boterbiesje niet van het schoeltje afviel. Pas toen kon hij een slap handje aanbieden. Van dat ‘dokter’ begreep hij weinig. ‘Ja meneer,’ antwoordde hij en hij wist verder niets te zeggen.

‘Zo zo,’ deelde de rector mee, ‘wel wel,’ hem nog steeds met die brede grijns aanstarend. ‘En jij gaat na de zomer je uiterste best doen in ons prachtig gymnasium...’ Anton knikte, ofschoon hij geen idee had wat er precies van hem verwacht werd. ‘Ach jongeman, denk maar aldus, *ut vires desint, tamen est laudenda voluntas*,’ vulde de rector aan, met een samenzweerdersblik naar Visser, die het veiliger achtte Anton te blijven aanstaren. Met een optrekkende beweging van de wenkbrauwen gaf hij aan dat het onderhoud voorbij was. En Anton stooft terug naar zijn klas, zonder ook maar gedag te zeggen. De vragende blikken van zijn klasgenoten wist hij te ontwijken en zelfs thuis werd deze opmerkelijke episode niet te berde gebracht.

Maar dat optreden, allerm minst kordaat of zelfverzekerd, was op de een of andere manier goed genoeg geweest voor toelating tot een immens, ongenaakbaar gebouw in het stadscentrum, waar hij op een zonnige dag met zijn moeder naartoe wandelde, vanaf de bushalte van lijn 32. Hij mocht voorlopig

niet met de fiets naar school, het was te ver en te gevaarlijk, had zij geoordeeld.

De binnenkant van de nieuwe school was lichter en gastvrijer dan het sombere baksteen aan de buitenzijde deed vermoeden. Hij betrad een ronde marmeren hal, van waaruit een brede draaitrap naar andere verdiepingen leidde. Hij zag gekleurde afbeeldingen op de wanden – ‘fresco’s’, dat had hij in een boek van zijn grootvader gelezen – en Griekse teksten. Naar boven kijkend vanaf de begane grond tuurde hij in onafzienbare hoogte die hem subiet duizelig maakte: de koperen trapleuningen leidden als slangen omhoog, naar iets onbereikbaars, zo leek het.

Getweeën raakten moeder en zoon verzeild in een ceremonie die ‘inauguratie’ heette, volgens de per post ontvangen uitnodiging. Zij bewogen automatisch mee, tussen opgewonden kinderen en lachende ouders die elkaar allemaal leken te kennen, een verdieping omhoog, naar een groot gymnastieklokaal, waarvan de sportvloer was afgedekt met donkerbruin zeildoek waarop rijen houten klapstoeltjes waren uitgezet. Het rook er muf, de geur van een ritueel dat eens per jaar wordt opgevoerd en de overige tijd veilig opgeborgen zit. De ringen en touwen waaraan doordeweeks kinderen capriolen uitvoerden bungelden opgeknoopt vanaf het plafond naar beneden. Anton keek er angstig naar – klimmen en klauteren waren niet zijn sterkste kanten.

De zaal was al bijna vol met ouders en kinderen, die er allen, zo vond Anton, ongebruikelijk uitzagen. De jongens droegen een kledingsoort die hij niet bezat. Grijze pantalons, donkerrode pullovers met een V-hals, stropdassen en blazers zelfs, en hun kapsels waren van een vormsoort die hij nog nooit in zijn buurt had gezien. Meisjes droegen bloesjes en donkere rokjes met plooiën, hier en daar zelfs parelkettingen, niet zoals de ‘grietjes’ op zijn oude school truien en rokken met een Schots patroon, of vaak genoeg zelfs broeken. Anton keek naar zijn eigen bruine, karakterloze schoenen van Vroom & Dreesmann en voelde zich hopeloos uit de toon vallen.

Op een toneelpodium in de verte was een lange tafel geplaatst waarachter een vijftiental dames en heren had plaatsgenomen, die op een enkele uitwisseling van woorden na, minzaam zwijgend de zaal in keken. Dat was het lerarencorps, fluisterde zijn moeder in zijn oor, op plechtige toon. Hij moest meteen aan zijn miniatuur muziekkorps denken; kleine plastic mannetjes in wit uniform die verschillende blaas- en slaginstrumenten bespeelden. Elke

Mag in geen verzameling ontbreken:
Wie is Wie in Anton Wachter
(‘Een kennismaking met de personages
uit de romancyclus van S. Vestdijk’
door Marja Pruis (1994),
Nijgh & Van Ditmar.
Kostelijk en inzichtelijk geschreven.

woensdag als oma op bezoek kwam had hij er een exemplaar bij gekregen. Ze kostten een dubbeltje bij de HEMA. Ze lagen nu onderin de speelgoedkast, allang vergeten, en werden nooit meer in marsorde opgesteld.

Plotseling maakte een man zich los uit het publiek, besteeg het podium en nam plaats achter een kathe-der. Het geroezemoes verstomde. Hij was precies zo gekleed als de vreemde heer in het kamertje van de hoofdonderwijzer, had hetzelfde grijze haar, en be-gon aan een toespraak. De man doorspekte zijn be-toog met woorden die hij kon herleiden tot Latijn, maar die hem niets zeiden; de meeste aanwezige volwassenen moesten zo nu en dan smakelijk lachen. Na de grijze heer verrees wél de ‘doctor’ die hij maan-den eerder een kopje thee had bezorgd, en die begon aan een soortgelijk praatje, ook met veel Latijn, het-geen een identieke reactie bij de aanwezigen teweeg-bracht. ‘Het vertalen van Latijn lijkt nog het meest op het oplossen van een wiskundige puzzel’, zei hij met twinkelende ogen, en men lachte weer ingetogen en Anton kon weer een beetje opgelucht ademenhalen omdat hij geen moeite had met puzzels.

Daarna stond iedereen op en zette een lied in. Hij keek in paniek om zich heen: hij kende tekst noch wijs, ja, zo gek was dat niet want ook dit was in het Latijn. Enkele van de kinderen echter zongen uit volle borst mee, waaronder een mager ventje met net zo’n opmerkelijke haardracht, aan de andere kant van het gangpad, die als enige in de zaal een plusfours droeg. Hij had het idee dat hij danig tekortschoot en keek smekend om hulp naar zijn moeder, een reflex die hem zijn hele leven tegen het ergste had beschermd maar die nu ontoereikend leek, hij wist niet waarom. Zij lachte naar hem, sloeg haar arm om zijn schouder en drukte hem tegen zich aan. Snel wurmde hij zich los en keek strak naar voren. Zij had hem zijn huiswerk moeten doorgeven, dan had hij nu het Latijnse lied kunnen meezingen – wacht even, het was overge-gaan in Grieks! Hem bekreop het idee dat hij de ko-mende tijd hier nooit de beste van de klas zou wor-den zonder een enkel spatje moeite, zoals de eerste zes jaar van zijn schooltijd. Hij lag nu al achter.

[@Redactie Tolle belege. Hierna volgen nog circa 575.000 à 600.000 woorden. Ik heb ze grotendeels in m’n hoofd, zo’n beetje, maar daar kom ik dit weekend niet meer aan toe, vermoed ik. Ik stuur je wel hierbij alvast het slot. Laterzzz! Jan-Joost]

Anton kon het patroon van het systeemplafond uittekenen, al die tegels met hun unieke uiterlijk van putjes en kronkels, de minieme verschillen waarmee hij inmiddels zo vertrouwd was geraakt, alsof hij niets anders had gedaan dan Victory Boogie Woogie zo nauwkeurig bestuderen dat hij elke penseelstreek kon reproduceren. En dan het ene vaalwitte vierkant, dat scheef in zijn aluminium raster lag, ooit vergeten door een argeloze monteur – als een bericht uit het hiernamaals dat het aardse leven verre van volmaakt is. Het irriteerde hem, maar er viel vanuit zijn positie zo weinig aan te veranderen. Hij was immobiel, kon niet opstaan, laat staan lopen of zich uitstrekken omhoog. Of zijn beklag erover doen. Als hij wegdoe-zelde bij een blind potje boter, kaas en eieren op het immense raster was die ene tegel door zijn imper-fectie zijn kompas.

Een fluisterende vrouwenstem. ‘Hoe is het met meneer Wachter?’

Om hem heen zoemden en piepten apparaten die op de een of andere manier met slangen en buizen en snoeren aan zijn oude lichaam verbonden waren. Hij zag ze niet maar hoorde ze des te beter, vooral ‘s nachts wanneer het dagpersoneel naar huis was en alleen het klop-klop van de klompen van de nacht-verpleegster op het linoleum voor afwisseling zorgde.

Was het dag of was het nacht? Hij had er na verloop van tijd geen idee meer van. De zonwering van zijn kleine kamer was altijd dicht, net als zijn ogen, voor een groot gedeelte van de tijd. Er was voor Anton nóg een ijkpunt over: hoorde hij veel stemmen om zich heen dan zou het wel eens dag kunnen zijn, als het bezoek kwam kijken hoe het met de stervende was. Of als een arts de status van zijn voeteneind tilde en er onbegrijpelijk commentaar op leverde aan een

verpleegster of een handjevol coassistenten rond zijn bed. Of wanneer hij de stem hoorde van een vrouw van wie hij gezworen zou hebben dat het zijn dochter was, maar die zo zachtjes praatte – om de patiënt op de grens van de eeuwige slaap maar niet te hoeven storen – dat hij het niet met zekerheid kon zeggen.

God zij dank had hij geen pijn; daar hadden ze probate middelen tegen tegenwoordig. De synthe-tica brachten hem in een aangename droomtoe-stand, een paradijselijke wereld zonder haast of plichten, met al zijn huiswerk af en alle Latijnse ver-voegingen paraat, waarin wat zich om hem heen afspeelde toch ook een rol had. Alsof er twee werel-den tegelijk bestonden, net als in Ariadne auf Naxos: een tragedie en een komedie tegelijkertijd opge-voerd. Hij moest erom grinniken.

‘Zag u dat? Een grimas. Hij kan toch geen pijn heb-ben?’ Dezelfde zachte vrouwenstem, bezorgd. Was ze het? ‘Meneer Wachter hield zo van muziek, begrijp ik,’ hoorde Anton uit de verte een stem die hij al vaker had gehoord en toebehoorde aan iemand die hij nog nooit gezien had. ‘Muziek was eten en drinken voor hem?’ ‘Ja,’ fluisterde de bekende vrouw, die zijn dochter kon zijn, ‘maar...’ en de rest van de zin smoorde. ‘We kunnen alles wat u wilt laten horen, via dit kleine kastje, ziet u,’ zei weer een andere stem.

‘Misschien een orkestwerk van Respighi? Daar had hij het vaak over als we in Rome verbleven, toen ik nog jong was.’ Ja, dat moest zijn dochter zijn, dacht Anton; of wellicht een van zijn kleindochters. Hij wist het niet meer. Wat deed het er nu nog toe... want nu had je de poppen aan het dansen. Bij het scheiden van de markt naar Respighi moeten luisteren: in twee tellen rust bij Schubert zit meer muziek dan in tien bladzijden van onze Ottorino, zei neef Kees altijd. Nu ja, het kon erger, veel erger.

En terwijl het orkest de ‘pijnboom’ bezong op zon-nige plekken in het glooiende Latinum, in pijnlijk simplisme, dommelde Anton weg in zijn sluimertoe-stand, waarin hij vaak over marmeren trappen om-hoog wandelde, zich stevig vasthoudend aan de koperen trappleuning, behoedzaam de jongens uit de hogere klassen ontwijkend, met wie hij instinctief geen botsing wilde riskeren. Hij zag op de eerste verdieping Jelle Mol en Dirk Touraine hun komische handelsmerk uitvoeren, waarbij ze doodgemoede-reerd naast elkaar wandelden, leunend met hun schouders tegen elkaar, beiden uit het lood, in een omgekeerde V. Hoe deden ze dat toch telkens...

En nu was hij weer in de binnentuin, vóór de eerste bel nog, want alle schooltassen stonden naast elkaar verzameld, waaronder de zijne waarop hij thuis met zwarte viltstift trots het schoolembleem had gete-kend, het Rotterdamse wapen met 13 aan de ene en 28 aan de andere kant – de letters van zijn school in krachtige kapitalen boven en onder. Vlak voordat hij zijn tas wilde pakken schopte een van de Kralingse jongens tegen de zorgvuldig verfraaide tas, die nog van zijn grootvader was geweest, en schimpte ‘Moet je zien, dít vind ik toch zo godvergeten stompzin-nig...’ Verstijfd van angst en schaamte had hij ge-wacht tot iedereen weg was voordat hij heimelijk zijn tas durfde oprapen en de school binnensloop, de getekende zijde van het leer stevig tegen zich aangedrukt.

Het tableau verschoof naar het grijnzende bolle gezicht van Dirk Touraine die hem hautain vroeg ‘of hij al haren had, joh’. Pas veel later die dag had hij de vraag goed begrepen, maar dat had het gevoel van gêne alleen maar versterkt. Wat deed die onaanzien-lijke leerling uit het achterland van Rotterdam daar, in de van oudsher exclusieve kweekvijver voor toe-komstige nationale leiders, die plebejer? Terwijl hij nog geen hâren had...? Zo had Anton dat opgevat. Hoe hij ook z’n best deed de prettige herinneringen op te roepen – de krenkingen en kwetsingen uit zijn schooljeugd namen telkens een steeds grotere plaats. Daar had die ‘geheugenprofessor’ uit Gronin-gen dat magistrale boekje over geschreven, *Waarom het leven sneller gaat als je ouder wordt*. Kom, hoe heette hij ook weer? Anton moest weer grinniken – de naam van een geheugenprofessor vergeten...

‘Hij lijdt echt! Kijk die spiervertrekking toch...’ aldus de stem die zo op die van z’n dochter leek. ‘Ik zal de morfinoetodiening...’ begon de andere vrouw, wier zin wegstierf. Door zijn oogleden heen zweefden gestalten vóór het licht. En in een mum van tijd liep hij in het donker, bij de tramlus aan de Laan van Nootgedacht, op weg naar zijn eerste ‘klassenavond’ bij een meisje thuis aan de Laan van Woudestein. Zijn eerste kennismaking met Kralingen. Een massieve huisdeur met koperbeslag waarnaar een stenen trap leidde; dat kende hij alleen van de dokterspraktijk! De langzaam openzwaaiende deur, zwaar als van een bankkluis, die toegang bood tot een marmeren hal, zo groot als de slaapkamer die hij en zijn broer deelden, met gekruld stucwerk aan wanden en plafond als in een museum, verlicht door iets wat op een kroonluchter leek... – en daar opende zich de tochtdeur van geslepen matglas, overweldigend fraai met bloemmotieven bewerkt – dit alles zo gedistin-geerd dat Anton zich verbaasde over het ratjetoe aan hockeysticks en tennisrackets, uitgetrapte schoenen; en die fietspomp en regenjassen, alles doordrenkt met de geur van natte honden. De warmte van op-gewonden kinderen en de pompende dansmuziek kwamen hem hernieuwd tegemoet, terwijl hij die nieuwe wereld instapte.

Maar daar liep Murk Tuinstra alweer op de tweede verdieping van school, dwars tegen de stroom in, tussen twee lessen door, en in die heksenketel van honderd zich chaotisch voortbewegende en druk pratende kinderen, draaide hij zich plots om naar Anton en zijn gezicht straalde: ‘Anton! Anton, man, kerel, wat ik gisteren gehoord heb... Onvoorstelbaar, joh: de *Symfonie fantastique* van Berlioz... Je weet niet wat je hoort... Je moet dit komen luisteren, je móet!’ En ondersteund door brede armzwaaien als van een dirigent, onwetend dat anderen verbaasd voor hem moesten uitwijken op de smalle gang, gaf hij luidkeels een imitatie weg van de koperblazers in het Dies irae-thema: *pwèèèè, pwèèèè, pwèèèè, pwèèèè*...

Aansluitend wandelde Anton, in een scène van jaren later, met Marie van den Boogaard door het rosarium in de ‘grote pauze’, de Griekse grammatica pro forma onder de arm geklemd, op zoek naar een discrete plek om een eindeloze kus uit te wisselen, en misschien, als niemand in de buurt was en Marie een goede bui had, langzaam een hand onder haar trui te stoppen op zoek naar het ondenkbaar zachte van wat zich daar bevond...

En van het museumpark bevond hij zich ineens op een donkere, afgelegen plek in school waarvan hij het bestaan niet meer wist en die hij niet een twee drie herkende, waaruit zich een vage, donkere ge-stalte losmaakte, een bleek gezicht, omvat door een wijde bos donker krulhaar, van waaruit bruine spot-tende ogen hem aanschouwden; en de gestalte bewoog zich zelfverzekerd op hem af en hij wist zeker dat het Ina Damman was die klaar stond om hem in haar armen te nemen, toen, als in de bioscoop na het tegenvallend slot van een speelfilm, plotseling het licht uitging en Anton, aleer hij kon mistasten, niets meer zag.”

Simon Vestdijk

Anton Wachter op de knieën, onderste rij, derde van links. Linksboven hoofdonderwijzer Visser. Voorjaar 1968.

Migratie en integratie in de oudheid

In het huidige debat over vluchtelingen en migratiestromen wordt vaak de link gelegd met de oudheid. Premier Rutte waarschuwde bijvoorbeeld om de grenzen van Europa te bewaken, en maakte hierbij een vergelijking met de val van het Romeinse Rijk. In de oudheid zijn tal van voorbeelden te vinden van migratie, zowel bij de Grieken als bij de Romeinen. De grote vraag hierbij is of we deze oude werelden van mobiliteit kunnen vergelijken met de huidige vluchtelingenstromen. Na een korte blik op het oude Griekenland ga ik verder naar de wereld van de Romeinen en de integratiestad bij uitstek: Rome, en sluit ik af met een aanzet voor het antwoord op deze vraag.

door **YVETTE OOSSCHOT (IDUS 15 maart 2016)**

Griekenland

In de mythologische verhalen die door de Grieken werden verteld is migratie of rondzwerven een terugkerend thema. ‘Europa’ heeft de term migratie als belangrijk element. Zeus werd verliefd op Europa, een koningsdochter uit Phoenicië (het huidige Libanon). Zeus ontvoerde haar in de gedaante van een hagelwitte stier. Toen Europa op zijn rug klom, rende hij met haar weg en zwom naar Kreta, waar Europa achterbleef en drie zonen kreeg. Europa kun je dus zien als een vluchteling of ‘bootmigrant’ die uit het Midden-Oosten naar Europa trok. De link met de huidige situatie is snel gelegd.

Ook in het echte leven was sprake van migratie. In het oude Griekenland speelde kolonisatie een grote rol, vooral als gevolg van overbevolking en gebrek aan bouwland. De Grieken probeerden bij het stichten van kolonies hun polis, hun staat, te recreëren op een nieuwe plek. Bij het stichten van hun steden stuitten de Grieken op de oorspronkelijke bewoners van hun nieuwe grondgebied. Deze ‘vreemdelingen’ werden door de Grieken barbaren genoemd, een klanknabootsing van het onverstaanbare taaltje dat deze vreemdelingen brabbelden. Deze barbaren, vaak rondtrekkende volkeren, werden gezien als

een bedreiging. Dit leidde bijvoorbeeld tot het bouwen van stadsmuren, zowel om de eigen stad als de eigen Griekse identiteit te beschermen. Griekse stadstaten waren namelijk behoorlijk gesloten gemeenschappen, wat bijvoorbeeld blijkt uit het feit dat het schenken van het burgerrecht maar weinig voorkwam. De Grieken zagen een groot onderscheid tussen zichzelf en ‘de ander’: er was volgens hen een duidelijke tegenstelling tussen de vrije Grieken aan de ene kant en de barbaren aan de andere kant. Een uitzondering is de Griekse geschiedschrijver Herodotus (ca. 484-420 v.C). In zijn werk de Historiën vertelt hij uitgebreid over de volkeren die ter sprake komen. Herodotus keek met een open en af en toe zelfs bewonderende blik naar zo’n andere cultuur. Het is niet duidelijk wat tijdgenoten van dit werk vonden. Uit latere tijd is wel een commentaar bekend van de Griekse schrijver Plutarchos, die Herodotus een φιλοβάρβαρος: een ‘barbarenvriend’ noemt.

De Romeinen

Bij de Romeinen zijn migratie en het opnemen van vreemdelingen al terug te vinden in de mythologie. Romulus, die samen met zijn tweelingbroer Remus als baby werd gevonden door een wolvin, stichtte de stad Rome. Al gauw kwamen

mannen van heinde en verre om zich hier te vestigen. Naar afkomst en verleden werd niet gevraagd: ieder die asiel zocht, vond er onderdak. De openheid en invloed van andere culturen op de Romeinse, die hier duidelijk worden, blijven ook in de loop van de geschiedenis zichtbaar.

Waar de Grieken erg inflexibel waren in het verstrekken van het burgerrecht, deden de Romeinen dit makkelijker. Bij het groeien van het Romeinse Rijk werd het burgerrecht vaak geschonken aan overwonnen volkeren. Het toekennen van het burgerrecht was een integratiemiddel dat door de Romeinen werd gebruikt bij de uitbreiding van hun grondgebied. Het worden van Romeins burger wordt daardoor gezien als één van de successen van het Romeinse Rijk.

Het Romeinse Rijk stond, in tegenstelling tot de Griekse wereld, behoorlijk open voor de ander. De Romeinen hebben veel overgenomen van de verschillende culturen in het Middellandse Zeegebied en het Nabije Oosten. Dit is bijvoorbeeld te zien op het gebied van religie (denk aan de oosterse goden Mithras en Isis), maar ook op het gebied van sociale mobiliteit (keizer Hadrianus was bijvoorbeeld afkomstig uit de ‘barbaarse’ provincie Spanje). De Romeinen stonden open voor nieuwe invloeden, al presenteerden zij zich vaak als superieur.

Rome

Migratie nam sterk toe aan het eind van de Republiek en het begin van de Keizertijd. Veel vreemdelingen trokken tijdens de uitbreiding van het Romeinse Rijk naar Rome, al dan niet vrijwillig. Doordat sommigen, zoals de nakomelingen van vrijgelaten slaven, succes hadden in de handel en nijverheid, volgden er nieuwe vreemdelingen, overtuigd door de succesverhalen van bekenden. Vaak hadden zij banen waar de Romeinen zelf hun neus voor ophaalden, zoals in de onderwijs- en cultuursector. In de beginperiode van de toestroom van immigranten ontstond er over het algemeen weinig wrijving. De Romeinen die wel kritisch stonden tegenover de komst van zoveel nieuwkomers, vreesden vooral voor hun banen en hun status. Zij noemden de Grieken denigrerend Graeculi (Griekjes). Deze negatieve blik is terug te vinden bij de dichter Juvenalis:

‘Ik aarzel niet er recht voor uit te komen dat ik vooral één mensengroep ontwijk, de lievelingen van het rijke Rome: die Griekse drosesem, waar die stad van ons verziekt van is – en veel meer buitenlanders!’

(Juvenalis, Satiren III, 57-60. Vertaling M. D’Hane-Scheltema)

Juvenalis gaat behoorlijk tekeer tegen de Grieken. Zijn verwijten hebben te maken met het in-pikken van huizen, het verdringen van de Romeinen, en het ontbreken van normen en waarden. Toch was het merendeel van de Romeinen een andere mening toegedaan. Zij wilden juist een verdere hellenisering van Rome.

Ondanks de negatieve geluiden ontstond er over het algemeen geen onrust, ook niet bij de arme proletariërs. Wel ontstonden tijdens het begin van de Keizertijd langzamerhand meer irritatie, jaloezie en angst voor vreemdelingen. Toch ontstond geen massale haat jegens vreemdelingen. Rome bleef een stad waar zij welkom waren.

Conclusie

Duidelijk is dat de Romeinen door hun open blik naar andere volkeren hun eigen beschaving niet zwakker, maar juist sterker hebben gemaakt. Sommige elementen waar de Grieken en de Romeinen mee te maken kregen op het gebied van migratie en integratie lijken op onze problemen. Het bestuderen van deze oude samenlevingen dwingt ons om met een nieuwe blik te kijken naar de huidige situatie, al zijn de bevindingen uit de oudheid natuurlijk niet één op één te gebruiken in het huidige debat. Migratie, integratie en multiculturaliteit zijn van alle tijden. Zij houden samenlevingen in beweging; roepen bij sommigen weerstand op en zorgen voor discussie.

Yvette Oosshot

Romulus, Remus en de wolvin

“Er zijn geen pasklare oplossingen”

" Het vluchtelingenprobleem blijft een zoektocht! Er zijn geen pasklare oplossingen. Wat betreft de morele kant van de zaak is het helder. We moeten zorgen dat er geen mensen meer verdrinken in de Middellandse Zee. En als zij dan op een georganiseerde, niet-criminele manier bij ons aankomen, moeten we ervoor zorgen dat ze goed worden opgevangen. Ik pleit daarbij voor een kleinschalige aanpak. We moeten zowel hen als de plaatselijke medeburgers de kans geven om aan elkaar te wennen. Dat gaat overigens best goed in de praktijk. Al doen beelden van schuimbekkende buurtbewoners soms anders vermoeden.

Er is naast de morele kant ook een heel praktische kant. Wat kunnen we aan? We zouden in Europees verband afspraken moeten maken welke aantallen ieder land bijvoorbeeld op een termijn van 10 jaar aankan. Dan kun je dat gaan organiseren en is het perspectief voor iedereen helder. Het gaat dan nog steeds om grote aantallen mensen.

Ik heb overigens niet de illusie dat alle 28 lidstaten hieraan op de korte termijn mee zullen werken. Maar je moet ergens beginnen. En het is ook een illusie om te denken dat de landen die nu voor de opvang zorgen, hier op dezelfde manier mee door kunnen blijven gaan. Daar is geen draagvlak voor. Een andere manier van organiseren zou dit probleem kunnen oplossen.

Ook moeten we aan de slag met de verdediging van de buitengrenzen van Europa. De binnengrenzen zijn gelukkig opgeheven, maar we zijn vergeten dat er nog steeds grenzen zijn. Namelijk de buitengrenzen. Het is ridicul om te denken dat je die met 342 grensbewakers zou kunnen verdedigen. Daar ligt echt een Europese opdracht. Met een budget van 12 miljoen euro kom je nergens. Zonder een fort Europa te worden is het volstrekt helder dat de bewaking van de Europese buitengrenzen anders en professioneel moet worden georganiseerd.

Kortom: het vluchtelingenprobleem is een zoektocht zonder makkelijke oplossingen. Het is in de eerste plaats een humanitair probleem dat wij verplicht zijn aan te pakken. Hoe we dat doen, vergt nu alle aandacht. En daar moeten we geen drogredeningen aan koppelen over bijvoorbeeld het belang voor de arbeidsmarkt. Arbeidsmigratie is iets heel anders dan de exodus van grote groepen mensen op de vlucht, getroffen door een ramp.

Het moet mogelijk zijn dat rijke, goed georganiseerde landen in Europa dit probleem succesvol aanpakken en de oplossing niet overlaten aan landen als Turkije. Ik ben er optimistisch over dat dit gaat lukken. Mits we bereid zijn te kiezen voor een haalbare aanpak waarvoor een breed draagvlak bestaat en een open dialoog."

door **PAUL SCHEFFER**
(Idus 15 maart 2016)

De engel van het dorp

Dromen - we doen het massaal, mooi, naar, vergeten, onthouden. Ik droomde van een lied. Een lied dat ik 68 jaar geleden hoorde en leerde, een canon. Er waren gedurende al die jaren wat foutjes ingeslopen. Net zoals bij onze leraar Frans op het Erasmiaans, Veenstra heette hij, niet Feenstra. Maar meer nog in dat oude lied. Mijn broer Egbert maakte me daarop attent. “Neemt het in der hand” zong ik. Nee, “Neemt mij in der hand” moest het zijn. Wie is die ‘mij’?

Een boek, een eens heel bekend werk: “Nederlandsche Gedenck-clanck” waarin Valerius (1626, Veere) veel liederen bijeenbracht. Dat boek moest de zanger in zijn hand nemen. Neem op en lees - Tolle Lege. Altijd nog aardig dat de schoolkrant van een seculiere school een woord van kerkvader Augustinus als naam draagt. Droom en ontwakten hadden me naar mijn jongere broer en ook oud-Erasmiaan gestuurd. Die had ook ditmaal een verhaal in petto, dat mij zoals dat over Veenstra trof.

Zijn vrouw en hij wonen landelijk, zeer landelijk daar waar ook (groot) ouders graag verbleven. Het nabij gelegen, toch redelijk flinke dorp had zo goed als alle winkels verloren. Leve de auto, de kofferbak vol met boodschappen uit het grotere dorp. Nu was er toch een winkel bijgekomen in hun wat kwijnende dorp, die al weer een jaar draaide. Prulletjes, hebbedingetjes, postzegels - handig - bloemen. Mensen gingen er graag naar toe. Vooral ook omdat de vrouw die dat winkel-tje runde - mede door een kleine subsidie geholpen - een voorbeeld was van dienstbaarheid, klantvriendelijkheid en warme, natuurlijke hartelijkheid. “Een engel”, zei mijn broer Egbert, “Je weet niet hoe tegemoetkomend, hoe vriendelijk die mevrouw is”.

Zij stond nu dus een jaar in dat winkeltje dat haar nader tot de arbeidsmarkt en tot haar klanten bracht. Egbert ging er weer heen. Postzegels had hij zeker nodig, alleen al om mij allerlei artikelen per post toe te zenden. Maar nu besloot hij een grotere aankoop te doen: bloemen. Hij zocht een mooie bos rozen uit. “ Is het voor een cadeautje?” werd hem gevraagd. Ja, het was voor een cadeautje. Alle zorg werd nu in die bos rozen gestopt. Linten, lintjes, een mooi papiertje, cellofaan ook nog, een kaartje er bij. Hij betaalde en kreeg de bos rozen. Er waren verder geen klanten. Het leek wel of de winkelhoudster hem node zag vertrekken. Maar hij vertrok niet. Hij schreef wat op het kaartje, nam toen de bos weer op, zoals ik Valerius in de hand had moeten nemen en overhandigde de bos aan haar: “Voor uw goede en zo vriendelijke diensten aan de mensen in dit dorp”.

Een bijzonder cadeau bij een bijzonder jubileum voor een heel bijzondere vrouw.

Ze was al een engel, ze leek nu ook in de wolken te zijn. Geen enkele attentie, hoorde Egbert later, had haar zo goed gedaan.

Het lied zong nu in lichte variatie weer door mijn hoofd:

*Hoort in ‘t Drentse land
hoort in ‘t kort verklaren
wat hen overkwam
hun is wedervaren.*

(naar Valerius)

door **EPPO VAN VELDHIJZEN**

oud-ERASMIAAN DAAN BOVENBERG ZET PUNT ACHTER VOETBALCARRIÈRE

Daan Bovenberg zet een punt achter zijn voetbalcarrière. De 27-jarige verdediger wil zijn ambities op een andere manier gaan invullen. Bovenberg stapte op zijn zesde bij Excelsior binnen, speelde voor FC Utrecht en NEC Nijmegen, maar bleef dankzij onder meer zes seizoenen als selectiespeler altijd een kind van Woudestein.

Logische stap

„Het klinkt misschien gek maar voor mij is dit eigenlijk een vrij logische stap. Mijn persoonlijke ontwikkeling heeft altijd centraal gestaan. Binnen het voetbal ben ik daarbij op een punt aangekomen waarop ik alle leerzame aspecten van de wereld wel heb ondervonden. De perspectieven en uitdagingen die ik heb, sluiten niet langer aan bij de ambities die ik heb als persoon. Ik zou zeker nog een paar jaar zo door kunnen gaan maar soms moet je ook keuzes durven maken.”

Lastige beslissing

„Natuurlijk was dat een lastige beslissing, want ik weet wat ik opgeef”, geeft hij toe. „Ik ken de leuke en mooie kanten van het voetballen. Voetbal heeft mij zo veel gebracht, dat besef ik echt wel. Ik ben er alleen

Digitalisering maakt steden slim

Een intelligente infrastructuur zorgt voor schone, leefbare en concurrerende steden

Digitalisering verandert de manier waarop steden functioneren. Het stelt ze in staat slim te reageren op bevolkingsgroei, vervuiling, verkeersopstoppen en stroomonderbrekingen.

Siemens kan bij deze uitdagingen uw partner zijn door met gedigitaliseerde automatisering een bijdrage te leveren aan een duurzame, betrouwbare en betaalbare energievoorziening, slimme mobiliteit en efficiënte gebouwen. Deze intelligente infrastructuur zorgt ervoor dat uw stad schoon, leefbaar en concurrerend blijft.

[siemens.com/intelligent-infrastructure](https://www.siemens.com/intelligent-infrastructure)

van overtuigd dat ook buiten het voetbal een hele mooie carrière voor mij in het verschiet ligt. Daar kies ik op dit moment heel bewust voor.”

Toekomst

Dat Bovenberg tijdens zijn carrière een universitaire Master titel behaalde aan de Erasmus Universiteit, maakt hem uniek. „Dat klopt, volgens mij ben ik de enige die dat voor elkaar heeft gekregen. Ik weet dat ik daar iets mee moet gaan doen. Over mijn toekomst kan ik op dit moment nog niet te veel kwijt. De afgelopen maanden heb ik me serieus georiënteerd en veel mensen gesproken. Ik ga nu eerst een maand op vakantie en daarna hak ik een aantal knopen door.”

Genieten

„Ik wist al redelijk snel dat dit mijn laatste jaar als voetballer zou zijn. Mensen in mijn directe omgeving waren daar van op de hoogte, maar ik heb er bewust geen ruchtbaarheid aan gegeven. Ik wilde tot het einde genieten zonder dat de nadruk op stoppen zou liggen.”

Man of the match

Uitgerekend in zijn laatste wedstrijd in Stadion Woudestein speelde Bovenberg een belangrijke rol tegen PEC Zwolle. Hij kopte de gelijkmaker binnen en werd gekroond tot man of the match. „Er kwamen in die wedstrijd inderdaad een heleboel dingen samen. Ik ben niet iemand die daar heel emotioneel mee bezig is, maar ik heb daar zeker van genoten. Dat we de laatste periode als team goed zijn doorgekomen en het seizoen succesvol hebben weten af te sluiten geeft veel voldoening.”

Handelsmerk

Hoogtepunten zijn er genoeg in zijn carrière. „De promotie in 2010

bij Sparta, een uniek moment waar nog steeds over wordt gepraat. Maar ook het hele seizoen daarna in de Eredivisie. De wedstrijd die ik met FC Utrecht speelde tegen Ajax, die eindigde in 6-4. En het laatste potje thuis tegen PEC Zwolle, waarin ik mezelf van de meest positieve kant heb laten zien. Zo’n bal binnenkopen was toch mijn handelsmerk. Dat ik dat kunstje in die wedstrijd nog een keer kon flikken, was mooi.”

Wijze lessen

Hij kende ook de minder positieve momenten, zoals zijn periode bij NEC Nijmegen. „Dat is een slechte tijd geweest voor mij, daar hoeven we niet moeilijk over te doen. Sportief gezien is dat mijn slechtste periode geweest. Aan de andere kant heb ik daar als mens wel extreem veel van geleerd. Het zijn toch vaak de negatieve ervaringen die je verder brengen in het leven. Ik heb er een positieve draai aan gegeven en daarom kijk ik ook op die periode niet met een slecht gevoel terug.”

Kind van Woudestein

Terecht noemde Ferry de Haan hem bij de afscheidslunch met spelers, staf en medewerkers een kind van Woudestein. „Ik ben Excelsior dankbaar voor alle mooie momenten en heb enorm veel bewondering voor de prestaties die de club al jaren levert. Zowel in de jeugd als bij het eerste elftal wordt met minimale middelen maximaal gepresteerd. Ik ben trots dat ik daar mijn steentje aan heb kunnen bijdragen. Ik heb altijd veel waardering en respect gevoeld van supporters, sponsors, van iedereen rond de club. Daar wil ik via deze weg dan ook iedereen voor bedanken. Mijn dank is groot.”

Bron: **WEBSITE SBV EXCELSIOR**